

Projekti i projektna nastava u školskoj knjižnici

Ritterman, Irena

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:095008>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Irena Ritterman

Projekti i projektna nastava u školskoj knjižnici

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Irena Ritterman
Matični broj: 0009072683

Projekti i projektna nastava u školskoj knjižnici
DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo
Mentor: doc. dr. sc. Dinka Kovačević

Rijeka, svibanj 2019.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	4
2. Školska knjižnica u odgojno-obrazovnom procesu.....	7
2.1. Uloga i zadaća školske knjižnice.....	8
2.2. Uloga i zadaća školskoga knjižničara.....	14
2.3. Učenici i školska knjižnica.....	17
3. Školska knjižnica i suvremene metode poučavanja.....	22
4. Projekt u odgojno-obrazovnom radu.....	27
4.1. Školska knjižnica u školskom projektu/projektnoj nastavi.....	31
5. Anketno istraživanje.....	38
5.1. Svrha i cilj istraživanja.....	38
5.2. Hipoteze istraživanja.....	38
5.3. Metode istraživanja.....	39
5.4. Uzorak ispitanika.....	39
5.5. Analiza rezultata – hrvatska praksa.....	40
5.6. Analiza rezultata – inozemna praksa	46
5.7. Komparativna analiza hrvatske i inozemne prakse o uključivanju školske knjižnice i školskoga knjižničara u projekt/projektanu nastavu	51
6. Zaključak	55
7. Sažetak/ Summary	58
8. Popis literature	62
9. Prilozi	66

1. Uvod

Obrazovni sustav zauzima danas visoko mjesto na ljestvici prioriteta mnogih država. Stoga i ne čudi stalna želja i potreba za nužnim odnosno kontinuiranim promjenama u obrazovnom sustavu kako bi se išlo ukorak s intenzivnim inovacijama u društvu koje su u velikoj mjeri nastale zahvaljujući tehnološko-informatičkom i informacijsko-komunikacijskom razvoju.

S ciljem poboljšanja kvalitete obrazovanja i prilagodbe mladih ljudi životu u suvremenom društvu, i Hrvatska se posljednjih godina intenzivno priprema za novi nacionalni kurikulum; prate se novi utjecaji, preispituju se ishodi i novi modeli učenja, sve se više naglašavaju nove vrste pismenosti kao i cjeloživotno učenje. Težište se upravo stavlja na razvijanje kompetencija, vještina i sposobnosti koje će omogućiti mladim osobama što bolje i brže snalaženje u društveno-gospodarskom okruženju.

Današnje suvremeno okruženje obiluje kontinuiranim porastom novih informacija na različitim medijima što iziskuje stalnu prilagodbu na novitete uz razvoj kritičkog mišljenja i brzog rješavanja problema na svim razinama obrazovanja.

Škola kao odgojno-obrazovna ustanova mjesto je stjecanja znanja, vještina i sposobnosti, a školska knjižnica iznimno je važna u ostvarenju odgojno-obrazovnih zadaća svake škole i u tom kontekstu ima komunikacijsku, informacijsku, obrazovnu, kulturološku i multimedijalnu ulogu. Odgojno-obrazovni proces nezamisliv je bez školske knjižnice koja je izvor informacija i učenicima i djelatnicima škole te je velika potpora svim obrazovnim ciljevima i zadacima vezanim uz nastavu i izvannastavne oblike rada. Omogućava ravnopravno učenje svim učenicima, usvajanje novih znanja i umijeća ne samo iz tradicionalnih izvora već i putem suvremenih tehnologija, razvija ljubav prema knjigama, potiče čitanje odnosno kompetencije i vještine čitalačke pismenosti i kritičkog mišljenja, omogućava projektno-istraživački rad te sve

više potiče interdisciplinarnost i multimedijalnost. Pružajući učenicima potporu u uspješnom svladavanju ponajprije vještina pismenosti, školska knjižnica pridonosi osposobljavanju za život odgovornih građana.

Suvremeni metodički pristupi promiču aktivno i suradničko učenje, timski rad i istraživačko učenje pri čemu se razvijaju učenička samostalnost, stvaralaštvo, samoučenje, samokritičnost i samoprocjenjivanje odnosno vrednovanje osobnih postignuća. Prema navedenim suvremenim pristupima usvajanju novih znanja posljednjih godina osobito su popularni projekti. Projekti i projektna nastava imaju veliki potencijal u razvijanju svih već navedenih kompetencija, vještina i stavova jer stavljaju učenika u aktivnu poziciju u sklopu timskoga djelovanja kako bi zajedničkim radom ostvarili određene zadaće i ciljeve.

Slijedom navedenog ovaj je rad podijeljen u šest poglavlja, uključujući uvod i zaključak. Uvodni dio predstavlja osnovnu ideju rada i ključne teme koje će se razrađivati. U drugom poglavlju opisuje se uloga školske knjižnice na čelu sa školskim knjižničarem u odgojno-obrazovnom procesu te odnos učenika i školske knjižnice unutar tog procesa. Treće se poglavlje bavi školskom knjižnicom u kontekstu suvremenih metoda poučavanja, a četvrto značenjem projekata za odgojno-obrazovni rad i aktivno sudjelovanje školske knjižnice u školskim projektima i projektnoj nastavi.

Glavi dio rada peto je poglavlje u kojem se predstavlja anketno istraživanje kroz svrhu i cilj istraživanja, hipoteze i metode istraživanja te uzorak ispitanika. Zatim se iznosi detaljna analiza rezultata istraživanja hrvatske i inozemne prakse u području školskoga knjižničarstva. Uspoređivanjem rezultata hrvatske i inozemne prakse dobiveni su podatci o uključivanju školske knjižnice i školskoga knjižničara u projekte/projektanu nastavu u osnovnim i srednjim školama. U zaključku je naveden sažetak ideja i teza iznesenih u radu.

Sastavni je dio i popis izvora informacija koje su omogućile strukturiranje svih sastavnica ovoga diplomskoga rada.

U središtu pozornosti upravo su potencijali školske knjižnice u ozračju razvijanja novih kompetencija, vještina i stavova odnosno analiza i uloga školskih knjižnica/školskih knjižničara u ostvarenjima školskih projekata i projektne nastave u Republici Hrvatskoj u usporedbi s postignućima u inozemnim školama u području navedenih programa. Metodom anketiranja školskih knjižnica i školskih knjižničara provjerava se uključenost školske knjižnice u projekte i projektnu nastavu. Školski knjižničari iznosili su svoja iskustva, stavove i primjere iz prakse.

Svrha je ovoga rada na primjerima hrvatskih i inozemnih škola bolje razumjeti položaj školske knjižnice i školskoga knjižničara danas u kontekstu suvremenih metoda poučavanja. Jednako tako važno je razumjeti ulogu školske knjižnice u osnovnim i srednjim školama s posebnim osvrtom na planiranje i provedbu školskih projekata i projektne nastave kao suvremenih metoda učenja i usvajanja novih znanja.

2. Školska knjižnica u odgojno-obrazovnom procesu

Škole nekada i danas nezamislive su bez školske knjižnice. Mnogi su stručnjaci/znanstvenici objašnjavali njezinu ulogu, a to se osobito čini posljednjih godina u sve ubrzanijem informacijsko-tehnološkom - komunikacijskom razvoju.

Saetre, Willars (2004.) smatraju da je izvrsna školska knjižnica ogledalo škole, ona predstavlja školu i širu zajednicu u malom. Autorice posebno naglašavaju kako je knjižnica više od mjesta ili zbirke knjiga i podataka. Ona je koncept, opipljivi izraz školske etike i njezinih vrijednosti, njezin prilaz jednakosti šansi, moralnim i društvenim pitanjima, brizi, obrazovnim ciljevima i stavovima te njezin prozor u svijet.

Osam godina kasnije Kovačević, Lovrinčević (2012.) posebno naglašavaju važnost odgoja i obrazovanja za nacionalni razvoj svake zemlje u 21. stoljeću koje je proglašeno *stoljećem znanja*. U tom kontekstu autorice podsjećaju na čimbenike „koji su uvijek utjecali i koji će i dalje utjecati na kvalitetu obrazovanja:

- obrazovanje učenika u procesu učenja vremenski je sve duže
- prosječna obrazovanost radno aktivne populacije sve je viša
- oblikovanje obrazovanja stalno se mijenja jer se znanstvene spoznaje proširuju
- škola se sve tromije i sporije prilagođava promjenama u njenom okruženju
- vrste, opseg i dubina znanja koje daje škola sve su problematičniji
- odnos između općeg i opće stručnog znanja još uvijek je neusklađen
- sve je veći broj čimbenika koji djeluju na odgoj i obrazovanje učenika izvan škole
- stručna znanja brzo zastarijevaju, struke i zanimanja sve se brže

mijenjaju.“¹

2.1. Uloga i zadaća školske knjižnice

Školska knjižnica kao nositelj komunikacijske, informacijske, obrazovne, kulturne i medijske uloge pridonosi odgojno-obrazovnom razvoju učenika, razvija kod učenika kompetencije i vještine u stjecanju znanja te ih osposobljava za cjeloživotno učenje. UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice (1998.) ističe kako je zadaća školske knjižnice podupirati učenje, nuditi knjige i izvore i tako omogućiti svim članovima škole razvijanje kritičkog mišljenja. Školska je knjižnica bitna za svaku dugoročniju strategiju razvoja pismenosti, obrazovanja, a ostvaruje svoj godišnji plan i program rada putem neposredne odgojno-obrazovne, stručne i knjižnične te kulturne i javne djelatnosti.

Ciljevi bitni za razvijanje pismenosti, poučavanja, učenja i kulture jesu:

- „održavanje obrazovnih ciljeva zacrtanih nastavnim planom i programom
- razvijanje navike korištenja knjižnice, razvijajući naviku i užitek u čitanju i učenju
- pružanje mogućnosti za stvaralačko iskustvo u upotrebi i kreiranju informacija
- poticanje svih učenika na usvajanje vještina procjene i upotrebe informacija
- organiziranje aktivnosti koje potiču kulturnu i društvenu svijesti i osjetljivost
- isticanje načela da su sloboda mišljenja i slobodan pristup informacijama preduvjet za uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskom

¹ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. 2012. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Zagreb. Str. 11.

demokratskom društvu.

Školska knjižnica mora biti organizirana i vođena prema stručnim standardima te mora biti dostupna svim članovima škole.“²

Prema međunarodnim smjernicama izrađen je i hrvatski Standard za školske knjižnice (2000.) u kojem su navedene sljedeće zadaće školske knjižnice:

- „promicati i unaprjeđivati sve oblike odgojno-obrazovnoga rada
- stvarati uvjete učenja
- prilagođavati se različitim oblicima učenja i očekivanja sudionika u procesu učenja
- pomagati učenicima u učenju, poticati istraživački duh i osobno prosuđivanje
- poticati odgoj za demokraciju
- razvijati svijest o vrijednosti nacionalne kulture, jezika, umjetnosti i znanosti te multikulturalnosti
- poticati duhovno ozračje škole.“³

U prijedlogu novog Standarda za školske knjižnice (2013.) u području Djelatnost i zadaće školske knjižnice, Članak 3. navode se i nove, proširene zadaće školske knjižnice:

„Djelatnost školske knjižnice ostvaruje se kao:

- odgojno-obrazovna djelatnost
- stručna knjižnična djelatnost
- kulturna i javna djelatnost.

² UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. Dostupno na:
<http://ffzg.hr/text/unesco.html> (pristupljeno 15. listopada 2016.).

³ Standard za školske knjižnice. Dostupno na:
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (pristupljeno 17. studenog 2016.)

Zadaće školske knjižnice jesu:

- promicanje i unapređivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada
- stvaranje intelektualnih, materijalnih i drugih uvjeta za učenje
- poticanje čitanja
- provođenje programa knjižnično-informacijske pismenosti
- prikupljanje, obrada, omogućavanje korištenja i pristupa svim izvorima informacija i znanja na tradicionalnim i novim medijima
- pomoć učenicima u učenju, poticanje istraživačkog i stvaralačkog duha te kritičkog mišljenja
- pomoć učenicima s posebnim potrebama: rad s učenicima s teškoćama u čitanju i pisanju, slijepima i slabovidnima, rad s darovitim učenicima te rad s učenicima pripadnicima nacionalnih manjina, u suradnji s pojedinim stručnim službama, ostalim stručnim suradnicima, učiteljima, nastavnicima i odgajateljima
- poticanje odgoja za demokraciju
- razvijanje svijesti o vrijednostima zavičajne i nacionalne kulture, posebno, jezika, umjetnosti i znanosti
- stvaranje uvjete za interdisciplinarni pristup nastavi
- sudjelovanje u školskim projektima
- poticanje duhovnog ozračja škole.“⁴

U Republici Hrvatskoj u svim školama djeluje školska knjižnica u skladu sa Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 92/10, 105/10). Standardom za školske knjižnice (NN 34/00) i Državnim pedagoškim standardom osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2010.) koji zajedno propisuju uvjete djelovanja školskih knjižnica, a odnose se na

⁴ Prijedlog standarda za školske knjižnice. Dostupno na: [https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/novosti/Novi Standard za skolske knjiznice 2013 za javn u raspravu.pdf](https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/novosti/Novi_Standard_za_skolske_knjiznice_2013_za_javn_u_raspravu.pdf) (pristupljeno 22. prosinca 2016.)

knjižničnu građu, knjižnično osoblje, prostor i opremu za djelatnosti školske knjižnice (računalna oprema, pristup internetu...).

Knjižnica u osnovnoj školi omogućava ravnopravno svim učenicima bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost, socijalni status i financijske mogućnosti pristup informacijama i raznim sadržajima te promiče i interkulturalnost i prihvaćanje različitosti.

Prema Članku 4. prijedloga Standarda za školske knjižnice (2013.) „školska knjižnica može aktivno sudjelovati u poticanju suradnje obrazovnih institucija širom Europe, mobilnosti sudionika obrazovnih procesa, razvijanju tolerancije i multikulturalnosti te istovremenom pripremanju korisnika za uspješno sudjelovanje na europskom tržištu rada.“⁵

Školska knjižnica mjesto je gdje se nude različiti izvori informacija, potiče pretraživanje, usporedba i kritičko vrednovanje tih informacija te njihova primjena, uz vodstvo stručno osposobljenoga knjižničara koji učenicima može ponuditi organizirano učenje ili omogućiti slobodno učenje.

„U prostorijama knjižnice organizira se individualni rad s učenicima, rad sa skupinama učenika, nastava i izvannastavne aktivnosti (susreti, kvizovi, natjecanja, razgovori, sekcije i sl.) u skladu s godišnjim planom i programom rada škole.“⁶

Jednako tako školska knjižnica mjesto je koje omogućava potpunu realizaciju osobnoga stila učenja u neformalnom (nije nužno vezano uz trajanje školskoga sata) i poticajnom okruženju ponajprije sa svrhom razvijanja čitalačke, informacijske i medijske pismenosti. Svaki učenik ima svoje interese i na različite načine pokazuje svoju kreativnost, stoga školski knjižničar mora oslušivati upravo te čimbenike pri osmišljavanju sadržaja rada.

S obzirom na izazovno globalno informacijsko okruženje 21. stoljeća i promjena načina učenja i poučavanja američko Udruženje školskih knjižničara

⁵ Isto.

⁶ Demut, A. 2003. *Putokazi školske knjižnice*. Školska knjiga. Zagreb. Str. 30.

ALA već je 2007. godine donijelo Standard prema kojemu bi se morao osamostaliti svaki učenik i kao takav pripremiti za djelovanje u suvremenom vremenu. Taj Standard podrazumijeva četiri ključna područja: istraživačko učenje, strategije učenja (zaključivanje, argumentirani zaključci, primjena znanja u novim situacijama, stvaranje novoga znanja), etičko ponašanje u korištenju i stvaranju informacija te rad na sebi, razvoj pozitivnih osobina ličnosti. Školska knjižnica može uvelike pridonijeti razvoju komunikacijskih vještina kao i novih vrsta pismenosti nužnih za novo doba koje su svaka na svoj način važne. Uz knjižničnu i informacijsku, važne su i tehnološka, informatička, medijska i web pismenost.

O medijskoj pismenosti dosta se govorilo i govori se i danas. Prva definicija medijske pismenosti (Aufderheide, 1993.) usvojena je kao temelj za izgradnju novog koncepta potrebnog obrazovanju: „Medijska pismenost je sposobnost pristupa analizi vrednovanja i stvaranja medija u raznim oblicima.“ Autorica je 1997. godine dopunila definiciju u smislu „da medijski pismena osoba može dekodirati, analizirati i ocijeniti proizvode tiskanih i elektroničkih medija.“⁷

U ovom kontekstu važno je spomenuti i definiciju Vijeća Europe (2000.) o medijskom obrazovanju:

„Nastavna praksa čiji je cilj razvijanje medijske kompetencije, shvaćene kao kritički i razborit stav prema medijima poradi formiranja uravnoteženih građana koji su sposobni sami rasuđivati na osnovi dostupnih informacija... Medijsko obrazovanje uči pojedince da tumače i proizvode poruke, da odabiru najpogodnije medije za komuniciranje... Medijska se kompetencija ne stječe čitanjem uputa za uporabu već što većom komunikacijom medijskih sadržaja

⁷ Maletić, F. 2014. *Medijska pismenost. // Masovno komuniciranje*. Stjepan Malović (ur.). Golden marketing - Tehnička knjiga, Sveučilište Sjever. Zagreb. Str. 147-148.

svih oblika.“⁸

Školska knjižnica Programom knjižnično-informacijskog obrazovanja učenika svakako može pridonijeti razumijevanju uloge medija u obrazovanju i sprječavanju prekomjernog utjecaja/ovisnosti o njima.

Informacijska pismenost povezana je danas s informatičkom pismenošću, no mnogi misle da je dovoljno znati dobro služiti se informacijskom tehnologijom i zaboravljaju pritom kako je tehnologija ta koja korisniku samo olakšava ono najvažnije - kako doći do informacije, do sadržaja i kako tu informaciju uporabiti na pravi način. Knjižnice, s posebnim osvrtom na školsku knjižnicu, sa svojom mrežnom stranicom mogu značajno pridonijeti razvoju informacijske pismenosti učenika. Stoga valja istaknuti kako je iznimno važno kod učenika razviti kritičku procjenu jer će im ta vještina pomoći u vrednovanju pronađenih informacija i sadržaja traženja. Danas je, a u budućnosti će biti još i više, nužnost razvijanja kompetencija, vještina i stavova informacijske pismenosti djece jer inače se neće moći učinkovito služiti informacijama na internetu. S tim u svezi mora se naglasiti važnost zaštite djece od neprimjerenih sadržaja. U posljednje vrijeme i u školama i u medijima planski se radi na osvještavanju djece/učenika o opasnostima kojima su izložena na internetu.

U svibnju 2018. godine donesen je GDPR (General data Protection regulation) ili Opća uredba o zaštiti osobnih podataka koja regulira zaštitu osobnih podataka što će u velikoj mjeri pridonijeti zaštiti ne samo djece i tinejdžera već i odraslih osoba na profesionalnoj i osobnoj razini.

⁸ Maletić, F. 2014. *Medijska pismenost. // Medijsko komuniciranje*. Stjepan Malović (ur.). Golden marketing - Tehnička knjiga, Sveučilište Sjever. Zagreb. Str. 140-141.

2.2. Uloga i zadaća školskoga knjižničara

Školski knjižničar član je stručnog osoblja/tima škole, uz pedagoga, psihologa i defektologa i odgovoran je za stručno vođenje i aktivno sudjelovanje školske knjižnice u svim odgojno-obrazovnim aktivnostima. U tom kontekstu on mora jasno odrediti ciljeve i zadaće u sklopu svojega godišnjeg plana i programa rada koji izrađuje u skladu sa Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008.) i Standardima za rad školskih knjižnica (2000.; 2013.), surađujući pritom sa svim učiteljima/nastavnicima, upravom škole, administrativnim osobljem i predstavnicima uže i šire lokalne zajednice. Sve navedeno potvrđuje koliko je školski knjižničar prisutan u timskome radu i aktivan sudionik u ostvarivanju zajedničkih ciljeva ili projekata.

Važan je čimbenik u odgojno-obrazovnom procesu koji, uz stručne poslove, sudjeluje u neposrednom odgojno-obrazovnom radu s učenicima i kulturnim aktivnostima. Stoga se može reći kako je školski knjižničar informacijski i odgojno-obrazovni stručnjak. Tijekom svoga stručnoga rada u školi posrednik je između učenika i različitih izvora informacija, mora znati preporučiti učenicima pouzdane, točne informacije i kvalitetne sadržaje. Uključuje se u školski kurikulum programom knjižnično-informacijskog obrazovanja učenika što podrazumijeva istraživačko učenje, informacijsku i medijsku pismenost, čitanje i kulturnu djelatnost.

Prema Smjernicama za knjižnične usluge za mladež (2009.) „knjižnično osoblje koje radi s mladim ljudima trebalo bi posjedovati sljedeće vještine i kompetencije:

- razumijevanje jedinstvenih razvojnih potreba mladeži
- poštivanje mladih ljudi kao osoba
- poznavanje mladenačke kulture i interesa

- sposobnost uspostavljanja suradnje s drugim društvenim skupinama koje se bave potrebama mladeži
- prilagodljivost u praćenju promjenjivih potreba i interesa mladeži
- sposobnost zagovaranja mladih ljudi u knjižnici i široj zajednici
- sposobnost uspostavljanja partnerstva s mladim ljudima
- poznavanje svih medija, uključujući knjige i građu u svim formatima
- razvijanje vještine kreativnog mišljenja.“⁹

Autorice knjige *Školski knjižničar* Kovačević i Lovrinčević (2012.), među ostalim, ističu kako školski knjižničar ne prenosi znanja frontalno već otvara sve raspoložive putove prema raznim spremištima punim znanja.

Njegova odgovorna zadaća uključuje kod učenika razvijanje komunikacije na materinskome jeziku, informacijsko-komunikacijske vještine, omogućavanje istraživanja i korištenja različitih izvora informacija, poticanje samostalnosti u učenju, zatim međuljudsku i međukulturnu suradnju, inovativnosti i poduzetnost te razvijanje kulturne i jezične raznolikosti.

Školski knjižničar je uvijek bio i bit će aktivno uključen u odgojno-obrazovni proces te uz mnoga znanja, usvojene praktične knjižnične sposobnosti/kompetencije i vještine mora biti i pedagoško-psihološki educiran. U budućnosti će, uz svoje tradicionalno znanje odnosno program kontinuiranoga stručnog usavršavanja, morati pratiti kompetencije, vještine i stavove kao i do sada, no još i više pod utjecajem digitalnoga doba. Važno je naglasiti kako „školski knjižničar pomaže ulasku u mrežni svijet znanja. Nalazeći vrijedna izvorišta pokazuje učenicima gdje se i kada trebaju zaustaviti, što pročitati i što zabilježiti.“¹⁰

Uz komunikacijske i organizacijske vještine, knjižničar bi trebao biti

⁹ *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*. 2009. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb. Str.15.

¹⁰ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. 2012. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Zagreb. Str. 136.

vrstan informacijski stručnjak, tj. visoko stručan u novim okolnostima informacijske tehnologije i usmjeren na stalna osobna usavršavanja. Kovačević, Lovrinčević (2012.), među ostalim, smatraju da knjižničar ne mora uvijek nužno biti vrhunski obrazovan već mora biti odlučan, poduzetan, kreativan i okretan.

Stoga se školskoga knjižničara u budućnosti može predstaviti, među ostalim, i kao multidisciplinarnog, vještog i inventivnog organizatora, animatora, moderatora, koordinatora koji će pojačano primjenjivati nove i bolje metode rada s učenicima u i sa školskom knjižnicom, poticati njihove aktivnosti, timski rad, uključivati ih u projekte, radionice, istraživački rad te biti prijatelj-savjetnik-suradnik koji im pomaže u njihovim informacijskim potrebama.

Knjižničari su oduvijek uspostavljali kontakte, surađivali, povezivali se i bili otvoreni za promjene te će im i nadalje izazov biti učestalo pristizanje novih medija što podrazumijeva cjeloživotno učenje na području informatičkih i informacijskih vještina i znanja. Turbulentno vrijeme ne dopušta školskom knjižničaru da bude pasivan promatrač svih noviteta; on mora biti otvoren za sve nove izvore informacija, novu građu, nove oblike informacija što naravno podrazumijeva iznimnu tehnološko-informatičku izobrazbu, stalnu upućenost u novosti i spremnost za učenje novoga. Poznavanje različitih izvora znanja prioritet je za svakoga školskoga knjižničara koji želi biti vrsni profesionalac. Zato on mora biti iznimno fleksibilan i zainteresiran za nove potrebe te se trajno usavršavati. Samo kvalitetno educirani knjižničar moći će pružiti pravodobno tražene informacije, odgovarati na sve izazove, rješavati probleme te pronalaziti rješenja u mnogim novim izazovnim obrazovnim situacijama.

Posljednjih tridesetak godina u visoko razvijenim zapadnim zemljama intenzivno se promišljalo o uspješnosti knjižnica odnosno o njihovim konkretnim pokazateljima uspješnosti. Dva su se ključna razloga nametnula ovakvom promišljanju: kontrola trošenja materijalnih sredstava i njihova opravdanost te odgovaranje na sve veće i složenije zahtjeve samih korisnika. „Za školske knjižnice važno je utvrditi u kojoj mjeri njihova usluga ostvaruje

postavljene zadaće obrazovanja. Knjižnica dokazuje svoju uspješnost i kvalitetu kroz uspješnost poslovanja, obavljanje temeljnih zadaća djelatnika i statističke pokazatelje o izvršenim aktivnostima.“¹¹

Statistički, kvantitativni podatci sustavno se prikupljaju i obrađuju, no oni ne mogu biti jedino mjerilo te se stoga uzimaju u obzir i kvalitativne metode poput anketa, fokus grupa, metoda promatranja, studije slučaja i dr. Među najvažnijim mjerilima vrednovanja uspješnosti knjižnica općenito svakako su učinkovitost, zadovoljstvo korisnika, pristup informacijama dok se nekada smatralo najvažnijim da knjižnica ima veliku i uređenu knjižničnu zbirku.

2.3. Učenici i školska knjižnica

Korisnici školske knjižnice mogu biti: učenici, nastavnici, djelatnici stručne službe i roditelji, ali i vanjski korisnici, najčešće studenti jer postoje osnovne škole koje su vježbaonice za provedbu praktičnoga dijela nastave studenata budućih učitelja/nastavnika/profesora. Na prvom su mjestu svakako učenici kao najbrojniji korisnici školske knjižnice i oni su u središtu pozornosti školskoga knjižničara koji ih uvodi u svijetu znanja i informacija na različitim medijima.

Učenici se tijekom svojeg osnovnoškolskog obrazovanja u knjižnici susreću s mnogobrojnim aktivnostima vezanim uz promociju čitanja i razvijanja ljubavi prema knjizi, s traženjem informacija i korištenjem istih te upravo u knjižnici oslobađaju neke svoje kreativne potencijale koji u redovnoj nastavi ne dolaze do izražaja, jačajući time svoje samopouzdanje. Valja istaknuti da je školska knjižnica nerijetko i mjesto njihova kreativnoga i kvalitetnoga korištenja slobodnog vremena.

¹¹ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. 2004. *Školska knjižnica – korak dalje*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Zagreb. Str.163.

Učeniku je u današnje vrijeme namijenjena aktivna uloga u procesu odabira relevantnih informacija i sadržaja. Više nego ikada govori se o tome da djeca imaju svoja prava. Prema Konvenciji o pravima djeteta (1989., Članak 17.) zajamčeno je pravo djeteta na informaciju (dostupnost informacija) te pravo na izražavanje mišljenja i osjećaja. U današnjem društvu masovni mediji imaju golemi utjecaj na djecu i mlade jer je njihovo slobodno vrijeme uvelike povezano s medijima. Stoga je osobito osjetljivo pitanje zaštite djece. Sve je više i više informacija, neke informacije zastarijevaju brže od drugih i problem odabira kvalitetnih izvora iznimno je važan i nimalo jednostavan. Primarno je djecu/učenike zaštititi od neprimjerenih sadržaja koji mediji nude sve više i više, što u konačnici može negativno utjecati na njihove stavove. Stoga je školski knjižničar važan kao moderator i kao posrednik između učenika kojemu je potrebna informacija jer on još nema potrebno iskustvo i vještinu u odabiru relevantnih informacija.

Prema svemu navedenome jasno je da je školski knjižničar u obrazovnom sustavu iznimno važan. On kao stručno osposobljena osoba odnosno informacijski stručnjak može razviti svijest kod učenika o pravom odabiru informacija i pomoći im u snalaženju tijekom uporabe različitih informacijskih izvora. Tako će najkvalitetnije pridonijeti razvijanju učenikovih sposobnosti za cjeloživotno učenje koje uključuje i informacijske sposobnosti/vještine i kritičko mišljenje.

Kako učenici, kao korisnici školske knjižnice, doživljavaju školskoga knjižničara, ispitala je Kovačević (2012.). Čak 93% ispitanika smatra da je školski knjižničar osoba koja pomaže u pronalaženju izvora za učenje i koja uvijek može preporučiti pravu knjigu za čitanje u slobodnom vremenu. Taj podatak dokazuje kako je važno ostvariti kvalitetan, srdačan i topao kontakt s učenicima/korisnicima jer će im takav odnos stvoriti osjećaj povjerenja i najviše pridonijeti uspješnoj komunikaciji sa školskim knjižničarem.

Stričević i Jelušić (2010.) u svojem članku *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti* ističu i sljedeće: „Mnogi knjižničari zanemaruju činjenicu da su upravo mladi kategorija korisnika koja tehnologije i medije intenzivno i s velikim interesom rabi u svakodnevnom životu i ima specifičan odnos prema njima vezano uz potraživanje, pretraživanje i korištenje informacija i da se njihovi interesi za čitanje i čitateljske navike bitno mijenjaju.“¹²

U kontekstu navedenoga školski knjižničar mora biti izvrstan poznavatelj dječje psihologije kako bi u skladu s njihovim razvojnim mogućnostima i sposobnostima mogao kreirati usluge, programe te voditi projekte i ostale oblike učenja. Mijenjanje odnosno prilagođavanje promjenama kako bi se išlo ukorak s vremenom jedna je od najvažnijih kompetencija školskoga knjižničara.

Jedna od temeljnih zadaća školskoga knjižničara oduvijek je bio razvoj čitalačke pismenosti i kulture učenika. Danas i još više u budućnosti ta će uloga biti još izraženija budući da je već duže vrijeme uočen manji interes za tiskanu građu jer su drugi mediji zanimljiviji djeci i mladima, odnosno postali njihov prioritet. Vjerojatno će se morati ubrzati proces marketinškog planiranja i djelovanja na promjene u razmišljanju, privlačenju, stvaranju i zadržavanju mladih čitatelja u području tiskane građe.

Djeci, osobito učenicima osnovnoškolske dobi, potrebno je osvijestiti višestruke vrijednosti razvijenih kompetencija i vještina čitalačke pismenosti: obogaćivanje mašte, kreativnosti, rječnika, povećanje koncentracije, jačanje samopouzdanja, istraživački duh... Posljednjih se godina dosta promišljalo o djeci i mladima odnosno o njihovu smanjenom interesu za knjigu zbog utjecaja tehnologije i drugih medija te o načinima pridobivanja mladih za, uz obvezni boravak u knjižničnom prostoru, još i više onaj u njihovu slobodnom vremenu. S tim se problemom ne susreću samo školske knjižnice „jer se neospornim smatra

¹² Stričević, I.; Jelušić, S. 2010. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53 Str. 3.

da je usmjerenost na korisnika odlučujući činitelj uspješnoga rada svake knjižnice, pri čemu će zadovoljan korisnik postati trajan korisnik.“¹³

Već se godinama intenzivno radi na tome da se učenike vrati knjigama i kao kvalitetne primjere treba istaknuti neke od programa za poticanje čitanja koji se provode godinama s krajnjim ciljem promicanja čitalačke pismenosti: *Nacionalno natjecanje u čitanju naglas* (2012.), *Nacionalni kviz za poticanje čitanja* u sklopu *Mjeseca hrvatske knjige* prvi put 1998. godine: *Uz smijeh i knjige zaboravimo brige* te Nacionalni projekt *Čitamo mi, u obitelji svi* koji je pokrenula Hrvatska udruga školskih knjižničara (HMŠK) 2011. godine.

Čitanje će i u budućnosti biti visoko na ljestvici prioriteta. Sposobnost čitanja i razumijevanja teksta važna je u modernom društvu. Naime, čitalačke vještine u djetinjstvu povezane su sa socijalno-ekonomskim statusom u kasnijem razdoblju, ističe u svojoj studiji znanstvenik psiholog Ritchie Stuart¹⁴ koji je također istraživao i utjecaj čitanja na inteligenciju te se smatra da čitanje u djetinjstvu vjerojatno utječe na inteligenciju. Kako bi učenici bili kvalitetno motivirani i vođeni, za to je zaslužan školski knjižničar koji će svim svojim znanjem i trudom željeti motivirati učenike na čitanje ne samo u školskom razdoblju nego i za cijeli život i zbog potrebnih informacija i zbog uživanja u lijepoj književnosti odnosno čitanju prema osobnim afinitetima.

Prema mnogim istraživanjima školske knjižnice imaju pozitivan utjecaj na učenika i njegovo učenje te se kod onih učenika koji dolaze i koriste školsku knjižnicu opaža poboljšanje obrazovnih postignuća. Međunarodna udruga školskih knjižnica (IASL) već duže prati i istražuje utjecaj čitanja na mlade te je utvrđeno da čitanje ima veliki utjecaj na akademsko postignuće u društvu. Stoga poticanje čitanja iz zadovoljstva može biti jedan od najučinkovitijih načina za

¹³ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. 2012. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Zagreb. Str. 9.

¹⁴ Ritchie, S. *Early math and reading ability*. Dostupno na:
<http://www.sciencedaily.com/releases/2014/07/140724094209.html> (pristupljeno 30. studenog 2016.)

društvene promjene.

Mira Zovko, viša stručna savjetnica za školske knjižnice, promišljajući o školskoj knjižnici u novom tisućljeću naglasila je „kako učenici samo aktivnim radom na izvorima znanja mogu stjecati znanje. Razvojem individualnih stvaralačkih sposobnosti učenika, osposobljavanjem za samostalno učenje, utemeljeno na istraživačkom pristupu, ostvaruju se zadaće suvremene školske knjižnice kao mjesta poticanja informacijske pismenosti.“¹⁵

¹⁵ Zovko, M. 2009. Školska knjižnica u novom tisućljeću. *Senjski zbornik* 36. Gradski muzej Senj. Str. 44.

3. Školska knjižnica i suvremene metode poučavanja

Tradicionalna nastava koja u prvi plan stavlja učiteljevu aktivnost već u devetnaestom stoljeću nije zadovoljavala pedagoške stručnjake koji su počeli promišljati o novim modelima poučavanja kako bi osuvremenili nastavu. Težnja je bila promijeniti tehnike koje su bile usmjerene na učitelja tako da u središtu pozornosti bude učenik. Od mnogih istaknutih filozofa i pedagoga u ovom radu navodi se nekoliko njih.

Njemački pedagog Juergen Zimmer smatrao je da je važno učiti za životne situacije. John Dewey naglašavao je važnost aktivnosti za učenje, držeći vrijednim ono što je praktično. Ovaj američki pedagog i socijalni reformator smatra se tvorcem projektne nastave jer se zalagao za metodu rješavanje problema i kritičkog mišljenja odnosno za nastavu koja potiče stjecanje znanja u životnim situacijama.

„Deweyju je u središtu obrazovanja usmjerenost na dijete. Upozorio je na četiri prirodna interesa djeteta:

- interes za kontakt s ljudima i razgovor
- interes za istraživanje
- interes za stvaranje i građenje
- interes za umjetničko izražavanje.

Na tim je postavkama u nastavu uvodio istraživanje i projektnu metodu.“¹⁶

I mnogi drugi stručnjaci shvaćali su da učenik mora biti aktivan sudionik u procesu stvaranja znanja što uključuje samostalno učenje, istraživački pristup te primjenu naučenoga.

Američki pedagog Edgar Dale, poznat po teoriji o stošcu iskustva kojom izdvaja najslabije medije i strategije kao i one najučinkovitije, ponajviše se zalagao za aktivno i iskustveno učenje. Kao veliki zagovornik aktivne uloge

¹⁶ Maleš, D.; Stričević, I. 2009. *Rad na projektu: izazov za djecu i odrasle*. Udruženje Djeca prva. Zagreb. Str. 20.

učenika „u nekim kasnijim prerađivanim i prilagođavanim verzijama „istraživačko-kreativna iskustva zamjenjuju simulacijom stvarnih događaja“ što može, ali i ne mora podrazumijevati kreativno i istraživačko ponašanje subjekata koji uče.“¹⁷

Težilo se da nastava bude inovativna što je rezultiralo integriranom nastavom, projektnom nastavom i interaktivnom, sve su se više uvodile metode aktivnoga i suradničkoga poučavanja i učenja što uključuje, među ostalim, rad u paru, rad u grupama i rad na projektu koji je poticao veću uključenost djece u procesu učenja.

Autori *Didaktike* Ladislav Bognar i Milan Matijević (1993.) razlikuju problemsko, heurističko i programirano učenje koje se ostvaruje raznim metodama i strategijama.

Mira Čudina-Obradović i Sanja Brajković (2010.) u svojoj knjizi *Integrirano poučavanje* objašnjavaju kako integrirano poučavanje traži drugačiji pristup jer učitelj ne podastire učeniku znanje već planira njegove aktivnosti (sadržaj, vrijeme, mjesto, izvor i materijale) s namjerom da učenik samostalno dolazi do spoznaja o činjenicama i pojavama. Na taj je način učenik odgovoran za svoj rad, poštuje svoje suradnike s kojima razmjenjuje misli i ideje.

Autorice navode tri osnovna oblika integriranog poučavanja: korelaciju, tematsko poučavanje i projekt.

Dubravka Maleš i Ivanka Stričević izdvajaju nekoliko načela kao metode učenja u odgojno-obrazovnom radu s djecom: svrhovitost, aktivnost, iskustvo, društvenost, stvarnost, sloboda i primjenjivost. Kao metode aktivnog učenja autorice navode sljedeće:

- „osposobljavaju za samo otkrivajuće učenje
- uzimajući u obzir i interese onoga koji uči
- vode računa o sposobnostima i potrebama pojedinaca

¹⁷ Matijević, M. *Izbor medija i didaktičkih strategija u svjetlu Deleova stošca iskustva*. Dostupno na: <https://bib.irb.hr/datoteka/284657> (pristupljeno 16. veljače 2017.)

- pružaju temeljna znanja i proširuju njihovu primjenu pomoću primjera (učenje na primjeru)
- potiču istraživački rad
- poučavaju kako učiti i kako se koristiti znanjem
- kombiniraju teorijsko učenje s učenjem posredstvom konkretne akcije.“¹⁸

Matijević (2009.) ističe kako su sastavljena brojna određenja i postavljene mnoge teorije učenja o tome što se uči i kako se odvija proces učenja. Među tim pokušajima znanstvenog objašnjenja procesa i rezultata učenja spominje se sintagma projektno učenje, a pedagozi i didaktičari govore o projektnoj nastavi. Kada se govori o ciljevima, treba naglasiti da se oni odnose na aktivnosti i rezultate učenika i nastavnika. Navedeni autor u području svrhe projektne nastave posebno naglašava sljedeće:

„Jasno treba istaknuti što će učenici činiti i koja će znanja i osposobljenosti stjecati tijekom aktivnosti među kojima se javljaju ove:

- naučiti čitati
- naučiti istraživati
- naučiti tražiti i birati obavijesti (informacije)
- naučiti koristiti obavijesti, metode i teorije
- stjecati društvene (socijalne) vještine
- učiti živjeti zajedno (suradnja i snošljivost)
- stjecati praktične vještine (modeliranje, stvaranje u materijalu, uporaba alata ili uređaja)
- stjecati poduzetničke vještine
- stvarati pozitivnu sliku o sebi (stjecanje sigurnosti, osviještenje vlastitih kvaliteta i prednosti) sudjelovanjem u brojnim iskustvenim

¹⁸ Maleš, D.; Stričević, I. 2009. *Rad na projektu: izazov za djecu i odrasle*. Udruženje Djeca prva. Zagreb. Str. 14.

situacijama (didaktičkim scenarijima).“¹⁹

Prema navedenom i citiranom može se zaključiti kako je upravo rad na projektu/projektnoj nastavi jedna od najboljih strategija aktivnog učenja sa svrhom da učenik razvija samostalnost u rješavanju zadataka i problema jer bolje uči ako je aktivno uključen u proces učenja. U suvremenom društvu učenicima će u kasnijem obrazovanju itekako trebati komunikacijske vještine, sposobnost pronalaženja informacija ili pak rješavanje problema - jednom riječju kompetencije za cjeloživotno učenje, a školska knjižnica i školski knjižničar mogu im pružiti dobre preduvjete za to.

Školske knjižnice uglavnom i provode svoju djelatnost prema suvremenim strategijama i metodama aktivnoga rada, potiču istraživačko učenje i kritičko razmišljanje, kreativnost i socijalne vještine te su uvijek otvorene za nove medije. To ujedno znači kako se one trebaju profilirati kao jedan od pokretača istraživačkoga rada učenika. Školski knjižničar treba učenike motivirati, pomagati im, usmjeravati ih, poticati i savjetovati kako bi oni što kvalitetnije surađivali, nadopunjavali se, poticali jedni druge, jačajući time socijalne i komunikacijske vještine. Učenici tada imaju veću motivaciju jer različitim aktivnostima usvajaju znanja i vještine.

O prednostima takvoga načina učenja promišljale su Kovačević i Lovrinčević (2012.), navodeći sljedeće razloge:

- „u knjižnici je moguće bolje motivirati učenike za radionice
- učeniku je moguće pristupiti individualno, prilagođavajući mu zadaće prema njegovim sklonostima i mogućnostima
- dopušta se i potiče kreativnost učenika
- pokušava se raditi najsuvremenijim metodama učenja
- ne postoji direktna provjera znanja

¹⁹ Matijević, Milan. *Projektno učenje i nastava*. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/277948586_Projektno_ucenje_i_nastava (pristupljeno 20. ožujka 2018.)

- postoji vrednovanje drukčije od klasičnog ocjenjivanja (rezultati su vidljivi kroz efektne prezentacije
- učenik doživljava određeni oblik javne afirmacije (istup, nastup, medij).“

20

Uz kvalitetan program, djeci i mladima valja omogućiti i poticajno okruženje. Navedene autorice istaknule su upravo tu komponentu, naglasivši kako nove tehnologije valja uklopiti u kvalitetno promišljen prostor jer je dokazana važnost prostora za kvalitetno funkcioniranje knjižnice, stvarajući trajni dojam ugone ili neugode.

Današnje promjene u hrvatskom obrazovnom sustavu usmjerene su na uvođenje digitalnih alata i tehnologija, na ishode učenja, na nove strategije poučavanja koje će poticati veću kreativnost i samostalnost učenika koji bi trebali pokazati veću motiviranost, znatiželju i istraživački duh te sve naučeno povezivati sa stvarnim životom. Tako će učenik biti pripremljen za cjeloživotno učenje.

Školska knjižnica kao komunikacijsko središte škole u kojem se posebice razvijaju informacijske sposobnosti i kritičko mišljenje treba biti pokretač dobrih promjena, središte edukacije ne samo učenika već i svih djelatnika.

²⁰ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. 2012. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Zagreb. Str. 12.

4. Projekt u odgojno-obrazovnom radu

Riječ projekt svakodnevno se čuje u raznim kontekstima jer se povezuje uz različita područja. Projekt se može rabiti ne samo u obrazovnim područjima već i za potrebe mnogobrojnih ljudskih djelatnosti. Njegova je popularnost velika jer potiče timski rad, obogaćuje suradnju svih sudionika, jačajući komunikacijsku i socijalnu komponentu, izazovan je i koristan jer se na zanimljiv način dolazi do određenih rezultata. Ova riječ podrazumijeva:

- „ 1. razrađeni plan
- 2. prethodni, koncipirani tekst nekog akta, dokumenta
- 3. plan, zamisao, osnova, nacrt, skica.“²¹

„Projekt je svaki zaokruženi, cjelovit i složeni pothvat čiji su ciljevi i dinamika definirani, a ostvaruje se u određenom vremenu, te zahtijeva koordinirane napore nekoliko ili većeg broja ljudi, službi, tvrtki i dr. Za razliku od bilo kojeg programa ili aktivnosti, projekt je točno vremenski određen i provodi se prema planiranim koracima.“²²

Mnogi su se pedagoški djelatnici još u prošlom stoljeću susreli i ubrzo ovladali provedbom projekta u svojim ustanovama.

„Projekt je oblik integriranog poučavanja u kojem je osobito izražena učenikova aktivnost. Učenje putem projekta planira se oko nekoga stvaranja, izvedbe i završavanja rada nekim proizvodom. Projekt se obično planira za određeno vremensko razdoblje, koje može varirati od jednog tjedna pa do cijelog polugodišta.“²³

Ljerka Medved, školska knjižničarka u OŠ Voćin, naglašava „kako je

²¹ Klaić, B. 1987. *Rječnik stranih riječi*. Nakladni zavod MH. Zagreb. Str. 1096.

²² Maleš, D.; Stričević, I. 2009. *Rad na projektu: izazov za djecu i odrasle*. Udruženje Djeca prva. Zagreb. Str. 16.

²³ Čudina-Obradović, M.; Brajković, S. 2010. *Integrirano poučavanje*. Pučko otvoreno učilište. Korak po korak. Zagreb. Str. 50.

školski projekt kao cjelina oblik posebnog istraživačkog učenja mnoštva manjih sadržaja, a školska knjižnica mjesto traženja i istraživanja, mjesto učenja na izvorima znanja. Cilj obrazovanja u školskoj knjižnici jest osamostaliti učenike u učenju, stvaralački ih probuditi, samoobrazovati, osposobiti ih za samostalno procjenjivanje i razvijanje kritičnosti.“²⁴

Mnogi se stručnjaci slažu da projekt mora imati jasnu strukturu - ciljeve koje je važno točno odrediti, ali isto tako mora se znati što se njima želi postići te koje se kompetencije kod učenika žele razviti. Tek kada se sve to odredi, slijedi razrada konkretnih ciljeva i aktivnosti.

Školski projekt naveden je u školskom kurikulumu. Nužno je pomno razraditi sve njegove faze od odabira teme, izrade ishoda, podjele rada odnosno planiranih aktivnosti do prezentacije i evaluacije rezultata rada. Svaki projekt mora imati jasno određen cilj do kojega se dolazi u određenom vremenskom razdoblju istraživanjem skupine sudionika koji su pritom motivirani.

Na samome početku važna je motivacija za projekt. Zatim slijedi zajedničko postavljanje problema, tj. odabir teme koja bi trebala biti učenicima privlačna, zanimljiva i nedovoljno poznata. Nakon toga planira se projekt, tj. izrađuje plan istraživanja s jasno naznačenim vremenskim okvirom (vremensko trajanje cijeloga projekta kao i njegovih etapa), definiranjem zadataka, metoda i tehnika rada (plan rada), određivanje potrebnih materijala, podjela učenika u skupine odnosno određivanje projektne grupe, ostvarivanje plana projektne nastave te vrednovanje rezultata. Provedba projekta podrazumijeva istraživanje, odabir, usustavljivanje i ujedinjavanje građe da bi se zatim moglo prijeći na materijalizaciju rezultata istraživanja (panoi, internetske stranice, izložbe, filmovi, prezentacije, predavanja).

U završnom dijelu slijedi predstavljanje projekta u javnosti svim

²⁴ Medved, Lj. *Uloga školske knjižnice u projektnoj nastavi*. Dostupno na:

http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Uloga_%C5%A1kolske_knji%C5%BEnice_u_projektnoj_nastavi_-_Ljerka_Medved (pristupljeno 7. siječnja 2017.)

sudionicima, ali i njegovo vrednovanje. Kako bi se utvrdila uspješnost realizacije nekoga projekta, trebaju se utvrditi rezultati u odnosu na ishode. Pisana izvješća dio su projektne dokumentacije koja se pohranjuje budući da projekt traje duže vrijeme i potrebno ga je pratiti i o svemu izvještavati. Iznimno je važno učenicima dati povratnu informaciju te vrednovati njihovo sudjelovanje odnosno zalaganje. Ukratko, faze rada na projektu mogu se promatrati kroz 5 koraka :

1. „Izbor teme/problema na kojem će se raditi
2. Priprema projekta i izrada plana rada/istraživanja
3. Odvijanje projekta
4. Prezentacija
5. Vrednovanje/povratne informacije.“²⁵

Posljednjih godina školski su projekti vrlo popularni. Novi nacionalni kurikulum (2017.) u sklopu reforme *Škola za život*, među ostalim, naglašava i međupredmetne teme.

„Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja međupredmetnih tema:

Učenik će:

- razviti organizacijske i upravljačke sposobnosti (planiranje, provođenje planova, praćenje izvršenja, upravljanje vremenom) te sposobnost donošenja odluka, postavljanje ciljeva i prioriteta, rješavanja problema, timskog rada, vođenja; razviti komunikacijske vještine (međuosobne i grupne, prezentacijske i pregovaračke vještine); upoznati pravila učenja i rada u interkulturalnom okružju;
- biti otvoren za nove ideje i mogućnosti, stvarati inovativna, konkurentna i kreativna rješenja; stvarati prilike, a ne ih čekati;
- se upoznati s izradom projektnih prijedloga i upravljanjem projektima;

²⁵ Maleš, D.; Stričević, I. 2009. *Rad na projektu: izazov za djecu i odrasle*. Udruženje Djeca prva. Zagreb. Str. 30.

- razumjeti ekonomsko okruŕje, razviti ekonomsku i finansijsku pismenost, upoznati se s temeljnim ekonomskim konceptima (stvaranje nove vrijednosti) i ponašati se društveno odgovorno;
- razviti upornost, pozitivan odnos prema radu i radne navike, sposobnost samoprocjene i kritiškog mišljenja; definiranja i rješavanja problema.“²⁶

Učitelji će i dalje provoditi projekte unutar svojih predmeta, unutar područja ili na razini škole u koji su uključeni svi predmeti i učitelji. Poticanjem gore navedenih tema šire se mogućnosti za projektnu nastavu u koju je uključena školska knjižnica. Prema nekim statističkim pokazateljima inozemna praksa potvrđuje da realizacija školskih projekata zauzima čak 30% godišnjega fonda nastavnih sati.

Svaka škola izrađuje prema svojim interesima i potrebama svojih učenika godišnji kurikulum pa tako i školski knjižničar osmišljava i pomno planira niz aktivnosti koje su ponajviše povezane s obrazovnim sadržajima. Iako se plan i program moraju provoditi, ipak valja sve više poticati kreativne programe. Škole provode projekte koje objavljuju na početku školske godine u svojem kurikulumu. Ti su projekti višemjesečni ili pak cjelogodišnji i vrlo raznovrsni.

„Školska bi se knjižnica mogla neposredno uključiti u školski kurikulum kroz modul Knjižnično informacijskog obrazovanja, a posredno u sklopu međupredmetnog povezivanja. Program knjižnično-informacijskog obrazovanja ostvaruje se kroz tri područja: čitanje, informacijsku pismenost i kulturnu i javnu djelatnost.“²⁷

²⁶ Nacionalni kurikulum. Dostupno na:

https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/MEDUPREDMETNE-TEME/medupredmetna_tema_poduzetnistvo.pdf (pristupljeno 28. siječnja 2018.)

²⁷ Šušnjić, B. 2009. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. *Senjski zbornik* 36. Gradski muzej Senj. Senj. Str. 41.

„Školski projekti uglavnom su interdisciplinarni što znači da se povezuju sadržaji nekoliko nastavnih predmeta. Timskim radom školskoga knjižničara i učitelja, odnosno nastavnika omogućuje se povezivanje predmetnih područja, korelacija i integracija sličnih ili zajedničkih nastavnih sadržaja pri planiranju i ostvarivanju, čime se smanjuje opterećenost učenika i racionalizira vrijeme potrebno za učenje, odnosno usvajanje gradiva.“²⁸

Upravo se školska knjižnica u ovako opisanom projektu/projektima može aktivno uključiti kao jedan od pokretača budući da je najvažniji dio projekta prikupljanje materijala i traženje informacija koje će se obraditi i predstaviti. Zaključno, u ovom dijelu može se reći kako bi školski knjižničar, kao timski suradnik ili nositelj pojedinih aktivnosti, trebao uključivati učenike sve više i više u projektne zadaće i razne oblike istraživanja informacija.

Prema dosadašnjim mnogobrojnim iskustvima i učenici i nastavnici vole projektnu nastavu jer je interakcija učenika i učitelja drugačija, ležernija, neformalnija. Također, vrijeme posvećeno projektu vrlo je poticajno jer se ne usvajaju činjenice i znanja na tradicionalan način već su metode raznovrsnije, zanimljivije i dinamičnije. Učenici u takvim poticajnim trenucima lakše i s više entuzijazma pristupaju učenju. Profitiraju radom na projektu jer međusobno surađuju čime se jačaju komunikacijsko-socijalne vještine i osobno samopouzdanje, razvijaju sposobnost donošenja odluka, planiranja, rješavanja problema te nerijetko oduševu učitelje jer pokažu neke svoje skrivene vještine i talente koji u razredu tijekom školskoga sata ne dolaze do izražaja.

4. 1. Uključenost školske knjižnice u školske projekte

Školska knjižnica poveznica je svih sudionika jedne škole s višestrukim zadaćama koje se najbolje ostvaruju istraživačkim radom i projektima odnosno

²⁸ Zovko, M. 2009. Školska knjižnica u novom tisućljeću. *Senjski zbornik 36*. Gradski muzej Senj. Senj. Str. 45.

projektnim učenjem. Kao takva ona ima veliku ulogu u provedbi projektne nastave. Ljerka Medved, školska knjižničarka, s praktičnog i iskustvenog stajališta razmatra ulogu školskoga knjižničara u projektnoj nastavi i navodi kako se rad učenika zasniva na interesima i sposobnostima te inicijativi dok nastavnici potiču učenike na stvaralačko izražavanje, usmjeravajući ih i savjetujući što učenike dodatno motivira i jača njihovo samopouzdanje.

„Školski projekt je najbolji primjer kako je u knjižnici moguće realizirati relevantan obrazovni sadržaj, izvan redovitog nastavnog procesa. To je ujedno i najbolji način pokazivanja dosega knjižnice i njezinih mogućnosti ozbiljnog sudjelovanja u obrazovnom procesu.“²⁹

Škole se posljednjih godina vrlo ambiciozno upuštaju u projekte, a za suradnike nerijetko imaju lokalnu zajednicu, roditelje, uspješne tvrtke ili pak inozemne škole. Putem programa Erasmusa i e twinninga škole se sve više otvaraju, surađuju, posjećuju i šire svoje vidike na nacionalnoj i inozemnoj razini. Naime, Erasmus je najveći europski program za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport kojim se potiče međunarodna suradnja u projektima, razmjena ideja, znanja i primjena dobre prakse kao i mobilnost. Za Erasmus kao i za e twinning zadužena je Agencija za mobilnost i programe Europske unije. E twinning također je namijenjen međunarodnoj suradnji te se škole ujedinjuju oko zajedničkoga virtualnog projekta koji traje najčešće tri ili šest mjeseci. I školska knjižnica sigurno ima veliku ulogu u realizaciji međunarodnih projekata što potvrđuje veliki broj školskih knjižnica koje su aktivno uključene u navedene aktivnosti.

Nadalje, škole svoj rad sustavno promiču putem internetskih stranica i to je za svaku pohvalu. Također, mnoge škole provode izvrsne projekte koji nažalost ne izlaze iz okvira škole te nisu predstavljeni lokalnoj zajednici i široj javnosti. One škole koje misle da je internetska stranica njihovo ogledalo

²⁹ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. 2004. *Školska knjižnica – korak dalje*. Filozofski fakultet. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti. Zagreb. Str. 112.

međusobno se uvelike razlikuju, no u načelu informiraju o uspjesima svojih učenika i školskim događanjima kronološkim tijekom.

Gdje je u svemu tome školska knjižnica i kako doznati u kojoj je mjeri ona zastupljena u realizaciji svih tih projekata? Pregledavanjem školskih internetskih stranica može se zaključiti kako se školska knjižnica predstavlja na tri načina:

- kao dio zajedničkih mrežnih obavijesti
- kao zaseban dio na glavnoj internetskoj stranici škole, uz napomenu kako se klikom na podstranicu dobivaju informacije o radu i uključenosti knjižnice u sve školske aktivnosti
- kao zaseban dio na glavnoj internetskoj stranici škole, ali klikom na tu podstranicu dolazi se samo do osnovnih informacija, kao npr. o radnom vremenu ili o lektirnim naslovima u školskoj knjižnici.

Kada bi školski knjižničari sustavno objavljivali sve na svojim mrežnim stranicama u sklopu mrežne stranice škole, vrlo pregledno bi se moglo iščitati odnosno informirati o svim aktivnostima pa i o provedenim projektima. Školska knjižnica trebala bi iznimno paziti na svoje predstavljanje javnosti što znači biti vidljiva na mrežnoj stranici samostalno ili unutar školske mrežne stranice. Jednostavno je objašnjenje takvog pristupa: učenici, i ne samo oni, danas učestalo pristupaju i pregledavaju sadržaje mrežnih stranica. Iz tih razloga mrežna stranica školske knjižnice ne bi smjela biti na razini osnovnih informacija, primjerice: radno vrijeme ili popis lektirnih naslova, kako je već navedeno.

„Svaka knjižnica za djecu koja djeluje i na internetu, mora uzeti u obzir razvojne osobitosti, interese i navike korisnika kojima služi, a ponajprije načine na koje djeca traže informacije i ponašaju se u virtualnom svijetu.“³⁰

³⁰ Stričević, I. 2008. Internetske stranice knjižnica namijenjene djeci: djeca kao korisnici knjižnice na internetu. *Novi mediji u dječjim knjižnicama - zbornik radova*. Narodna knjižnica i čitaonica. Sisak. Str. 5.

Nažalost, te su stranice obično statične, a na njima se najčešće nalaze popisi najnovijih naslova, preporuke, aktualni događaji, programi, radno vrijeme knjižnice, neki korisni linkovi, popisi lektire po razredima i slično. Izgledom te su stranice više namijenjene odraslima nego djeci i to će se svakako morati promijeniti. Mnoge inozemne knjižnice kreiraju stranice u suradnji s djecom jer ona najbolje znaju što vole i što žele te kako najbolje traže informacije. Školske knjižnice sigurno su uključene u mnogobrojne aktivnosti pa time i projekte, ali je velika šteta što se taj rad ne predstavlja jer bi veća uključenost na mrežnim stranicama pridonijela transparentnosti i popularnosti knjižnica što bi značilo i veću uključenost korisnika učenika i duži boravak u knjižničnom prostoru.

Suvremene knjižnice sve se više približavaju marketinškom funkcioniranju i samofinanciranju. O tome promišljaju Kovačević, Lovrinčević (2014.) i ističu sljedeće: „O školskom knjižničaru menadžeru govorimo već dugo, a svakodnevna praksa pokazuje da on sve češće inicira i koordinira projektne zadatke unutar škole na relaciji školski kurikulum - knjižnični kurikulum, ali i šire na međuškolskoj, županijskoj, državnoj, a u novije vrijeme i međunarodnoj razini. To ne znači da je školski knjižničar individualac u ovom području. Timski rad i suradnja povezuje na prvom mjestu ravnatelja škole i stručne suradnike (pedagoga, psihologa, socijalnog pedagoga, defektologa i knjižničara), a prema određenim temama i razinama tim se proširuje uključivanjem nastavnika i suradnika izvan škole.“³¹

Za školske knjižnice profitni pritisak manje je izražen što ne znači da ga nema. Također, financijska strana nije nezanemariva jer školska knjižnica treba obnavljati svoj fond, a sredstva koja sama škola izdvaja često nisu dovoljna za sve što bi se trebalo nabaviti u svrhu poboljšanja kvalitete knjižničnih usluga, o čemu i posredno i neposredno ovisi, među ostalim, uspješna provedba planiranih projektnih aktivnosti.

³¹ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. 2014. *Mjerila kvalitete rada u hrvatskom školskom knjižničarstvu*. Odjel za kulturologiju u sastavu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Osijek. Str. 180.

Financijska se sredstva ne mogu povećati bez pomno osmišljene promidžbe što se razlikuje od škole do škole. Školska knjižnica može sjajno raditi, a da uopće ne pokazuje ostalima što radi, i to je u profesionalnom i suradničkom smislu velika šteta. Stoga valja promišljati o imidžu knjižnice i njenom predstavljanju široj zajednici, ponajviše preko internetske stranice škole. „Svrha promocije je razvijanje spoznaje o postojanju usluga i poticanju na njihovu uporabu. Krajnji cilj je stvoriti željenu sliku o školi i njezinoj knjižnici, u kojoj su svakim danom sve vidljiviji pomaci u dostupnosti informacija i brzini komuniciranja sa svim korisnicima.“³²

Istraživanje o radu školske knjižnice proveli su dosada mnogi knjižničari. U ovom radu, kao primjer, predstavlja se anketa autora Vrana i Kovačević (2013.) koji su je objavili u sklopu procjene o korisnicima knjižnica i knjižničnim uslugama. Autori su istražili na koji se način doznaje o aktivnostima u knjižnici te su iznijeli sljedeće podatke:

³² Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. 2004. *Školska knjižnica – korak dalje*. Filozofski fakultet. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti. Zagreb. Str. 143.

Tablica 1. Načini informiranja o knjižničnim aktivnostima ³³

plakati s informacijama o događanjima u knjižnici	74
internet	39
preporuka prijatelja	30
preporuka drugih članova knjižnice	23
radio	20
novine	11
preporuka članova obitelji	7
letci	7
televizija	2
na neki drugi način	

Prema podacima, navedenim u tablici, zaključujemo da najviše ispitanika o aktivnostima u knjižnici doznaje putem plakata s informacijama o događajima, a na drugom je mjestu internet. Ti su rezultati smjerokaz za daljnje djelovanje knjižnice.

„Utvrđivanje uspješnosti poslovanja uvijek je usporedba, onoga što radimo s onim što bismo trebali raditi i željeli postići. Zato je to teško napraviti kvantitativnim metodama.“ ³⁴

Rad se školskih knjižnica prati, analizira i nadzire, a dobivene informacije objavljuju se u sklopu izvješća koje obuhvaća praćenje rada

³³ Vrana, R.; Kovačević, J. 2013. Percepcija korisnika o knjižnici i knjižničnim uslugama kao temelj poslovne strategije knjižnice. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, 3. Str. 36.

³⁴ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. 2004. *Školska knjižnica – korak dalje*. Filozofski fakultet. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti. Zagreb. Str. 161.

knjižnice, analizu stanja i stručni nadzor. Najčešće se podatci prikupljaju na kraju kalendarske godine u sklopu anketnog istraživanja te se obrađuju i iznose u izvješću. Riječ je o podacima koji se odnose na prostor, opremu, čitaonička mjesta, računalnu opremu i internet, softver, knjižnični fond (knjige, periodika, AV građa) te nabavi i osoblju.

Niti jedan dokument ne obvezuje knjižničara da unosi podatke o provedbi programa ili projekta te se stoga o ostvarenju projekata i projektne nastave ne može doznati, osim pri posjetu školskoj internetskoj stranici ili putem ankete.

Mnogi smatraju da je projekt najslobodniji oblik nastave koji je u potpunosti okrenut učeniku. Sam tijekom trajanja projekta vrijedan je jer učenici istražuju, otkrivaju, komuniciraju, kritički vrednuju, predstavljaju te pritom razvijaju mnoge vještine i sposobnosti među kojima su i znatiželja, motivacija, upornost, radišnost i odgovornost.

Iako su učenici u središtu projektnih aktivnosti, velika je uloga učitelja i školskih knjižničara te ostalih suradnika jer o njihovoj motiviranosti i stručnosti ovisi uspjeh projekta. Mnogi se često žale kako im nedostaju materijalna sredstva, no smatra se da ona nisu toliko presudna jer mogu biti idealni financijski uvjeti, ali ako izostane entuzijazam učitelja, to će osjetiti i sami učenici. U školske projekte uključuju se knjižničari i zato valja istaknuti kako njihova poduzetnost najviše pridonosi pozitivnoj predodžbi školske knjižnice.

Podrška ravnatelja iznimno je važna u provedbi projekta kao i školskim knjižničarima osobito pri osmišljavanju programa koji u današnje vrijeme iziskuju marketinške kompetencije. Prema iskustvima mnogih knjižničara njihovi programi bili su izvrsno prihvaćeni od ravnatelja i od kolektiva odnosno učitelja/nastavnika i stručnog tima škola. Iako je uloga ravnatelja bitna, ništa manje važna nije suradnja s kulturnim ustanovama i lokalnom zajednicom, ponajviše glede financijske potpore u provedbi programa/projekata.

5. Anketno istraživanje

Hrvatsko školsko knjižničarstvo može se danas komparativno sagledavati na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini. Poželjno je uspoređivati djelovanje naših školskih knjižnica s inozemnima. Kako bi se prikupili relevantni pokazatelji/podatci o provedbi projekata/projektne nastave u koje su aktivno uključeni školska knjižnica i školski knjižničar kao suradnici ili nositelji određenih projektnih zadaća koje će se realizirati upravo u školskoj knjižnici, planirano je anketno istraživanje. U kontekstu navedenog ispitanici su školski knjižničari kao nositelji ključnih djelatnosti/aktivnosti u školskoj knjižnici.

5.1. Svrha i cilj istraživanja

Svrha je planiranog istraživanja provjeriti status i mogućnosti djelovanja školske knjižnice i školskoga knjižničara u osnovnim školama s posebnim osvrtnom na projekte i projektnu nastavu.

Cilj je istraživanja na određenom uzorku ispitanika – školskih knjižničara provjeriti mogućnosti aktivnog uključivanja resursa školske knjižnice u provedbu projektnih aktivnosti. Analiza dobivenih podataka trebala bi potvrditi ili negirati postavljene hipoteze istraživanja.

5.2. Hipoteze istraživanja

Svrha i cilj istraživanja određuju i hipoteze istraživanja, u ovom primjeru postavljaju se tri hipoteze:

1. Školske knjižnice i školski knjižničari aktivno sudjeluju u planiranju i provedbi svih projekata/projektne nastave u školi.

2. Školske knjižnice i školski knjižničari djelomično sudjeluju u planiranju i provedbi projekata/projektne nastave u školi.
3. Školske knjižnice i školski knjižničari uopće nisu uključeni u planiranje i provedbu školskih projekata/projektne nastave.

5.3. Metode istraživanja

Anketno istraživanje o sudjelovanju školske knjižnice i školskoga knjižničara u planiranju i provedbi projekata/projektne nastave provedeno je tijekom siječnja i veljače 2018. godine. Istraživanje je provedeno metodom online anketiranja s osam ključnih pitanja u skladu s temom/područjem istraživanja. Ciljna populacija ispitanika bili su školski knjižničari i školske knjižnice u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

5.4. Uzorak ispitanika

Online anketni upitnik upućen je na adrese školskih knjižnica diljem Hrvatske. Podatci koji se predstavljaju u nastavku dobiveni su od 42 školska knjižničara koji su se aktivno uključili u ovo anketno ispitivanje. Inozemnu anketu, koja je poslana na mnoge školske adrese diljem svijeta, ispunila su samo 24 školska knjižničara što znači da uzorak ispitanika zajedno obuhvaća 66 školskih knjižničara i isto toliko školskih knjižnica.

5.5. Analiza rezultata - hrvatska praksa

Prvo pitanje odnosilo se na to u kojoj je mjeri školska knjižnica uključena u provedbu projekta. Ponudeni su odgovori: u sve, djelomično i nije uključena. Odgovore su dala 42 ispitanika.

54,8 % hrvatskih ispitanika tvrdi da je školska knjižnica samo djelomično uključena, 40,5 % odgovorilo je da se knjižnica uključuje u sve projekte, a samo mali broj, 4,7 %, smatra da školska knjižnica nije uopće uključena u navedene aktivnosti.

Školski knjižničari često samostalno provode projekte. Na pitanje koliko projekata godišnje provedu knjižničari samostalno, odgovorio je 41 ispitanik. 48,8 % hrvatskih školskih knjižničara navelo je da samostalno provedu godišnje tri i više projekata. Njih 31,7 % ostvari samostalno dva projekta na godinu, a 19,5 % ih realizira samo jedan projekt godišnje.

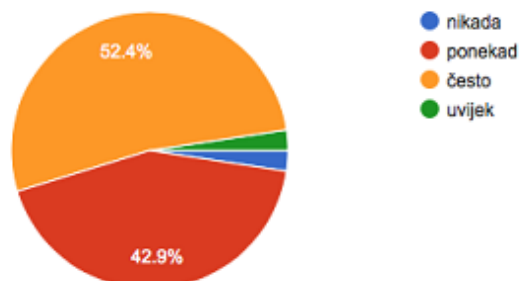
Školska knjižnica iznimno je važna u obrazovnom sustavu i zato se smatralo nužnim upitati knjižničare odnosno provjeriti treba li školska knjižnica imati ključnu ulogu u osmišljavanju i provedbi projektne nastave/projekta.

Odgovore su dala 42 ispitanika.

Hrvatski knjižničari u najvećoj mjeri smatraju (52,4 %) da tu ulogu školska knjižnica može imati ponekad, a 45,2 % njih misli da školska knjižnica treba imati ključnu ulogu u provedbi projekata. Samo 2,4 % ispitanika misli da školska knjižnica ne bi trebala imati ključnu ulogu u projektним aktivnostima.

4. Učenici dolaze za potrebe projektne nastave/projekta u knjižnicu:

42 responses

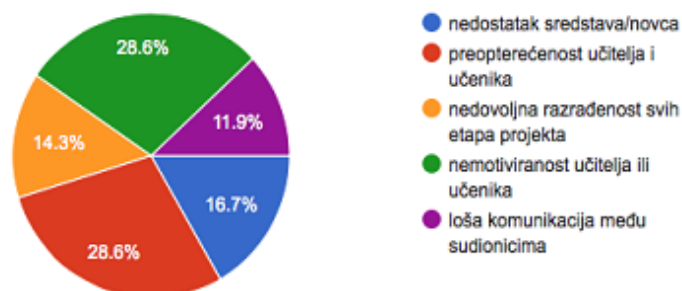

Učenici za potrebe projekta/projektne nastave dolaze u školsku knjižnicu. 42 hrvatska ispitanika odgovorila su na pitanje koje se odnosilo na dolazak učenika za potrebe projektne nastave/projekta u školsku knjižnicu.

Najviše odgovora, 52,4 %, odnosilo se na to da učenici često dolaze u školsku knjižnicu zbog uključenosti u projekte. 42,9 % knjižničara izjasnilo se da to čine ponekad dok podjednak broj ispitanika tvrdi da učenici uvijek dolaze. Njih 2,4 % njih smatra da učenici nikada ne dolaze u školsku knjižnicu.

5. Što sve može spriječiti ili usporiti provedbu projekta?

42 responses

Sljedeće se pitanje odnosilo na moguće probleme, tj. što je to što može spriječiti ili usporiti provedbu projekta. Odgovorila su 42 ispitanika na temelju sljedećih navedenih mogućih prepreka:

- a) nemotiviranost učitelja i učenika
- b) loša komunikacija među sudionicima
- c) preopterećenost učitelja i učenika
- d) nedovoljna razrađenost svih etapa projekta
- e) nedostatak sredstava/novca.

Mišljenja su hrvatskih školskih knjižničara sljedeća:

- Podjednak broj ispitanika, 28,6 %, uzrok vidi u nemotiviranosti učitelja i učenika te u preopterećenosti učitelja i učenika.
- Njih 16,7 % smatra da je nedostatak materijalnih sredstava glavni uzrok sprječavanja ili usporavanja provedbe projekta.
- Samo 14,3 % knjižničara uzrok vidi u nedovoljnoj razrađenosti svih etapa projekta.
- 11,9 % ispitanika krivca vidi u lošoj komunikaciju među sudionicima.

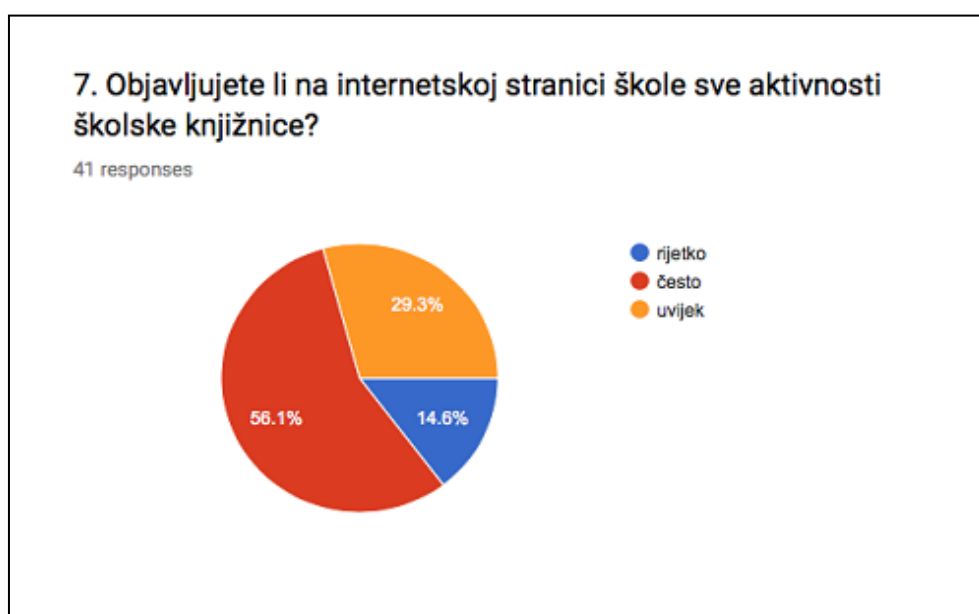

Zanimljivi su i podaci o mišljenju knjižničara o tome koja je najveća dobrobit od projektne nastave u koju je uključena i školska knjižnica. 42 hrvatska ispitanika promišljala su o tome je li najveća korist sljedeća:

- a) razvijanje suradničkog učenja
- b) razvijanje kritičkoga mišljenja
- c) aktivan učenik u traženju, vrednovanju i uporabi informacija
- d) jačanje komunikacije i socijalnih vještina
- e) poticanje istraživačkog učenja.

Njihovo je vrednovanje navedenih čimbenika sljedeće:

- Kao najveću korist od projekta ispitanici su naveli aktivan učenik u traženju, vrednovanju i uporabi informacija (njih 35,7 %).
- Jačanje komunikacije i socijalnih vještina te poticanje istraživačkog učenja podjednako je vrijedno za hrvatske školske knjižničare (23,8 %).
- Njih 9,5 % na prvo mjesto stavlja razvijanje suradničkog učenja, a kao najmanje važnu komponentu naveli su razvoj kritičkoga mišljenja (7,1 %).

Transparentnost rada školske knjižnice u današnje vrijeme sve se više očituje na mrežnim stranicama. Stoga su bili zanimljivi i važni podatci u kojoj mjeri hrvatski školski knjižničari objavljuju svoje provedene aktivnosti. 41 hrvatski ispitanik naveo je sljedeće:

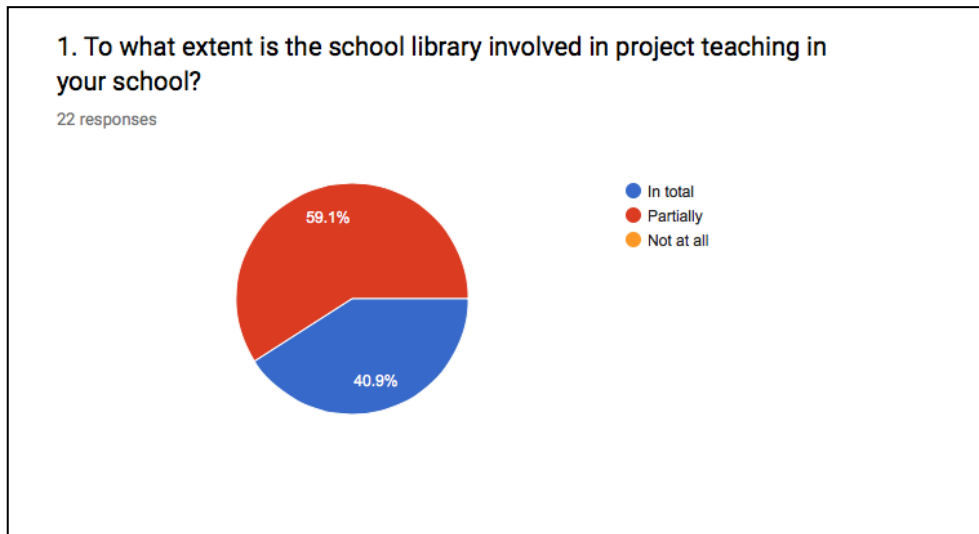
- 56,1 % često objavljuje na mrežnim stranicama
- 29,3 % uvijek objavljuje na mrežnim stranicama
- 14,6 % rijetko objavljuje na mrežnim stranicama

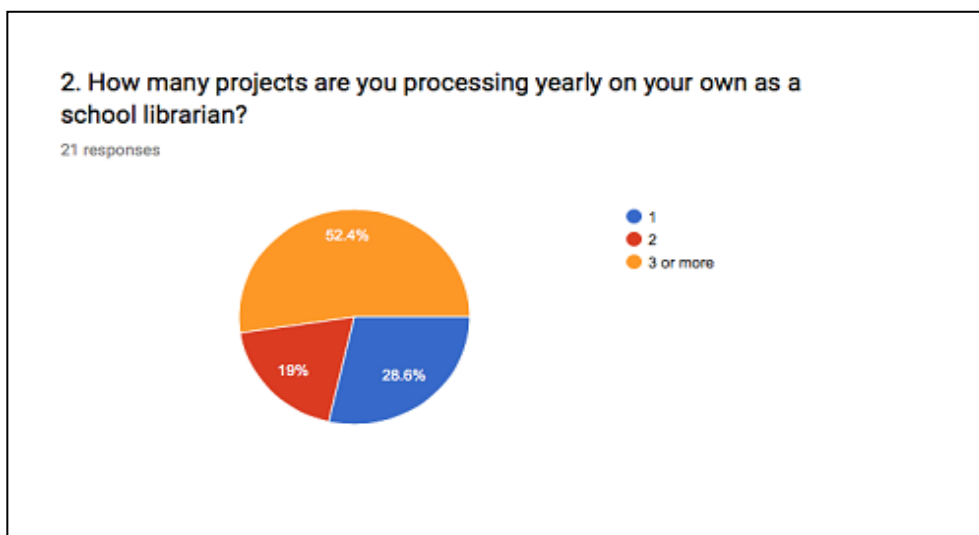
Školski knjižničar kontinuirano surađuje s mnogim kolegicama/kolegama u odgojno-obrazovnom procesu, no zanimljivi su bili podatci u kojoj mjeri surađuje s lokalnom zajednicom i drugim ustanovama u realizaciji projekta. 42 hrvatska ispitanika navela su sljedeće:

- 69 % knjižničara često surađuje s lokalnom zajednicom i drugim ustanovama,
- 16,7 % knjižničara rijetko surađuje s lokalnom zajednicom i drugim ustanovama ,
- Samo 14,3 % uvijek aktivno surađuje s navedenim institucijama odnosno ustanovama.

5.6. Analiza rezultata - inozemna praksa

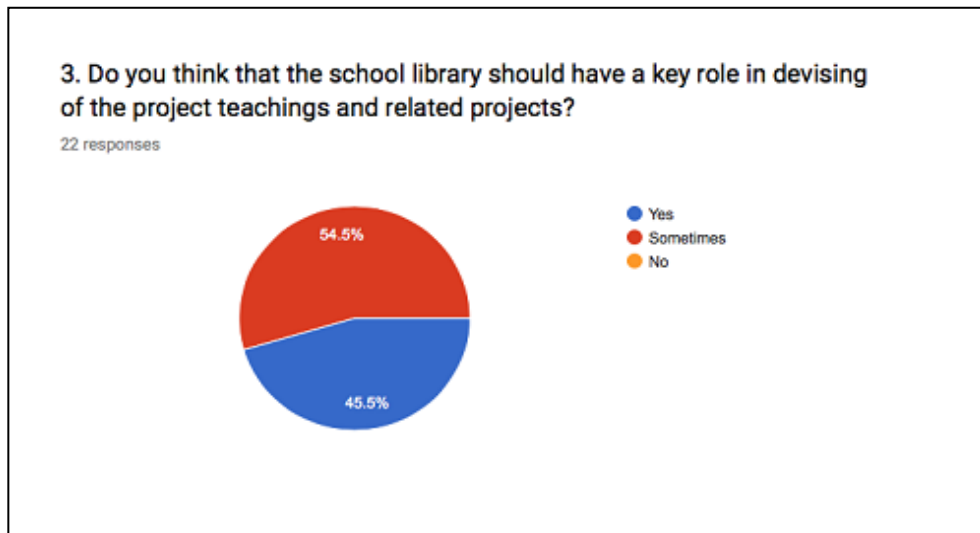
Na pitanje o uključenosti školske knjižnice u projektnu nastavu u školi odgovore su dala 22 ispitanika. Najviše njih, čak 59,1 %, smatra da je školska knjižnica djelomično uključena u projektnu nastavu/projekte u školi. 40,9% školskih knjižničara izjasnilo se da je školska knjižnica uključena u sve projektne aktivnosti tijekom školske godine. Samo njih 4,7 % drži da nije uopće uključena.

Školski knjižničari samostalno provode projekte.

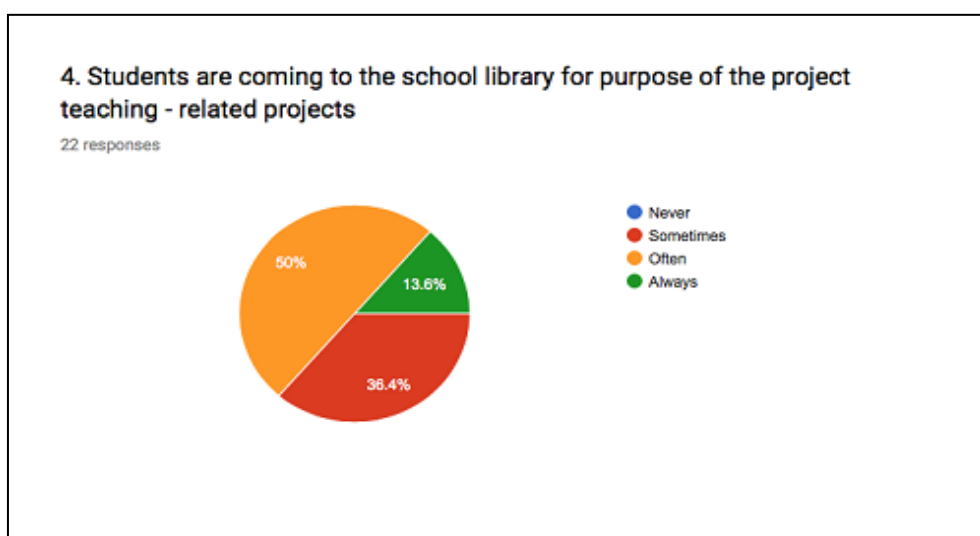
U inozemnoj praksi, prema odgovorima 21 knjižničara, 52,4 % tvrdi da provedu

samostalno tri i više projekta tijekom školske godine, njih 19 % dva projekta u školskoj godini, a 28,6 % ostvari samo jedan projekt samostalno tijekom nastavne godine.

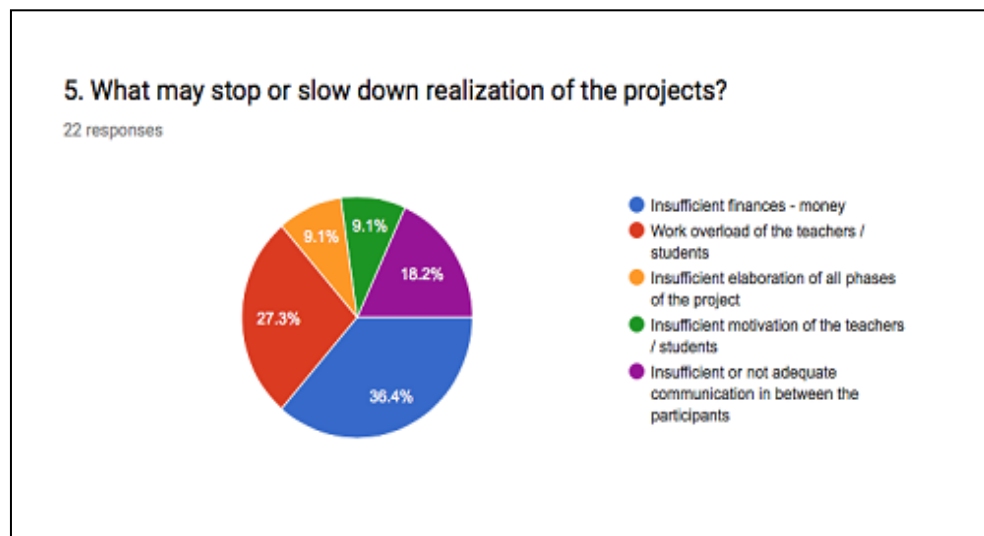

Uloga školske knjižnice iznimno je važna u obrazovnom sustavu. Svoj stav o tome iznijela su 22 knjižničara.

Inozemni knjižničari, najviše njih (54,5 %) izjasnilo se da tu ulogu školska knjižnica može imati ponekad, a 45,5 % njih smatra da treba imati ključnu ulogu. Nitko od inozemnih ispitanika nije naveo da školska knjižnica ne bi trebala imati ključnu ulogu u provedbi projekta/projektne nastave.

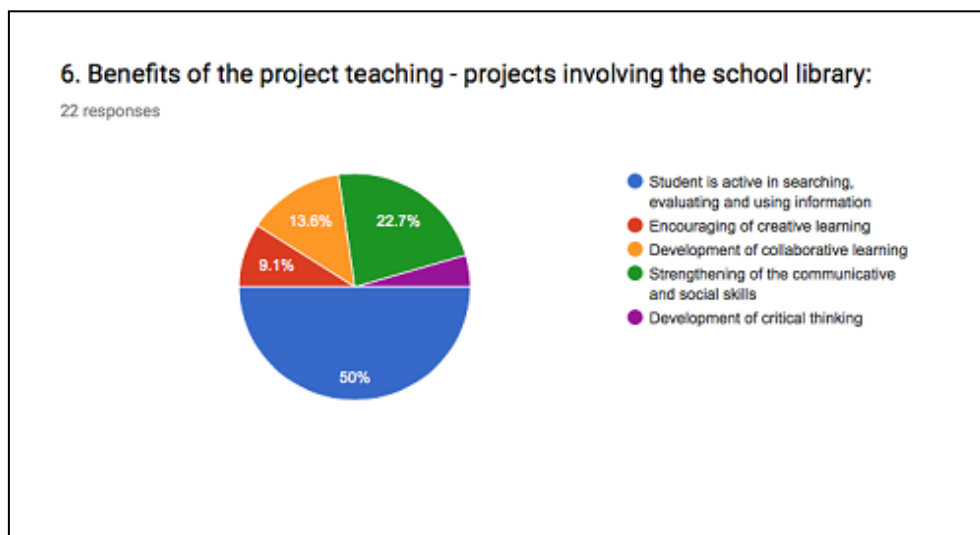

Učenci za potrebe projekta/projektne nastave dolaze u školsku knjižnicu. Najveći postotak, 50 %, inozemnih ispitanika (odgovorilo je njih 22) odnosio se na to da učenici često dolaze u knjižnicu zbog uključenosti u projekte. Njih 36,4 % izjasnilo se da učenici to čine ponekad dok 13,6 % školskih knjižničara smatra da učenici uvijek dolaze u školsku knjižnicu i aktivno sudjeluju u planiranju i provedbi projekata. Nitko od inozemnih ispitanika ne smatra da učenici nikada ne dolaze u školsku knjižnicu.

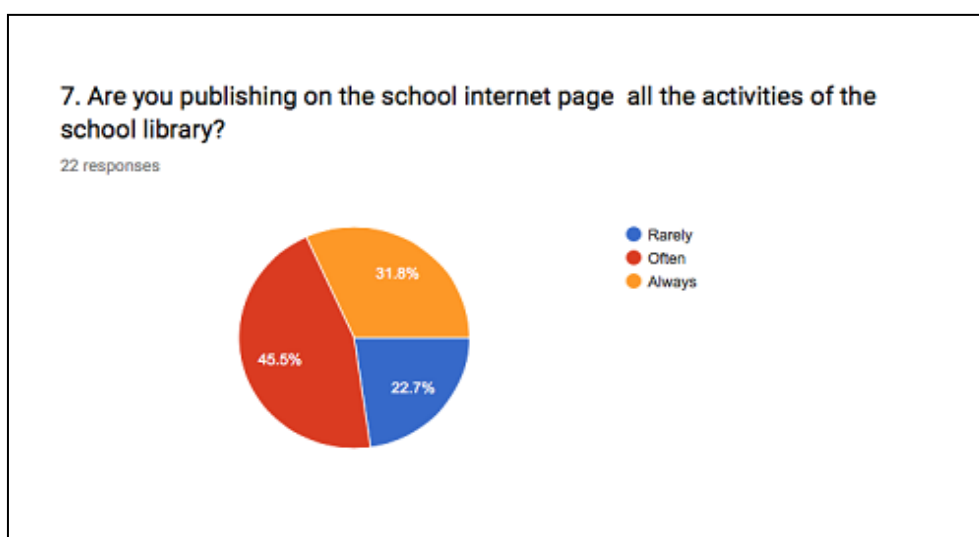
Sljedeće se pitanje odnosilo na moguće probleme, tj. što sve može spriječiti ili usporiti provedbu projekta. 22 inozemna školska knjižničara dala su sljedeće odgovore:

- Prema njihovu mišljenju najveći je problem koji sprječava ili usporava projekt nedostatak materijalnih sredstava/novca (36,4 %).
- Kao drugi najveći uzrok (27,3 %) naveli su preopterećenost učitelja i učenika.
- 18,2% ispitanika misli da je kriva loša komunikacija među sudionicima.
- Podjednak broj ispitanika (9,1 %) uzrok vidi u nemotiviranosti učitelja i učenika te u nedovoljnoj razrađenosti svih etapa projekta.

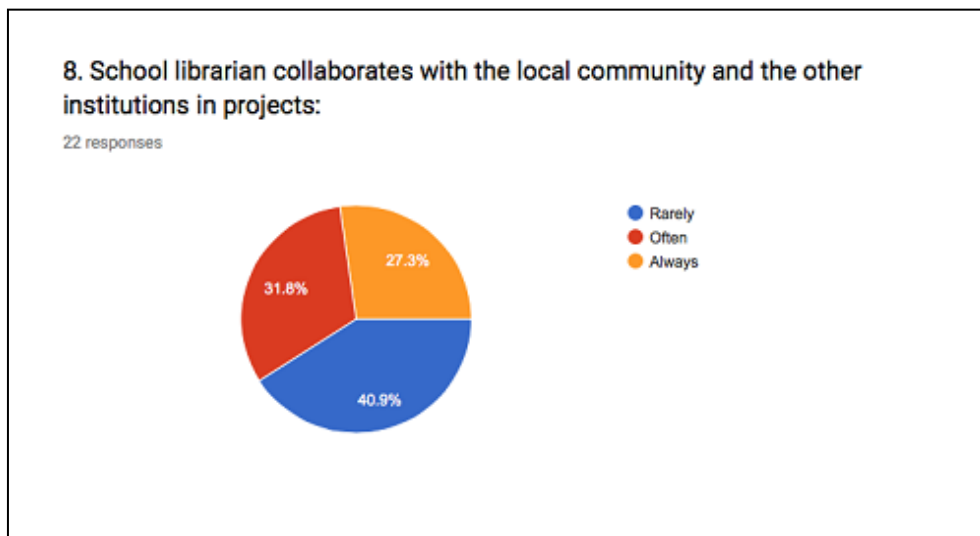
Zanimljivi su i podaci o mišljenju školskih knjižničara koja je najveća dobrobit od projektne nastave u kojoj je uključena školska knjižnica. 22 inozemna knjižničara navela su svoje razloge.

- Kao najveću korist od projekta ispitanici su naveli aktivan učenik u traženju, vrednovanju i uporabi informacija (njih 50 %).
- Na drugom je mjestu jačanje komunikacije i socijalnih vještina prema 22,7 % ispitanika.
- Njih 13,6 % smatra da je najvažnija dobit razvijanje suradničkog učenja.
- Samo 9,1 % ispitanika drži da je to poticanje istraživačkog učenja.
- Kao najmanje važnu komponentu naveli su razvoj kritičkoga mišljenja (4,6 %).

Transparentnost rada školske knjižnice u današnje vrijeme najviše se očituje na mrežnim stranicama. 22 inozemna ispitanika očitovale su se u kojoj mjeri školski knjižničari objavljuju svoje provedene aktivnosti na sljedeći način:

- 45,5 % često objavljuje na mrežnim stranicama
- 31,8 % uvijek objavljuje na mrežnim stranicama
- 22,7 % rijetko objavljuje na mrežnim stranicama.

Školski knjižničar je timski suradnik i u tom smislu surađuje s gotovo svim učiteljima i suradnicima u školi. Ipak, u ovom anketnom ispitivanju zanimljivi su podaci koji govore u kojoj mjeri školski knjižničar surađuje s lokalnom zajednicom i drugim ustanovama u realizaciji projekta.

22 inozemna ispitanika izjasnila su se da rijetko surađuju (40,9 %). Njih 31,8 % smatra da školski knjižničar često surađuje, a 27,3 % da uvijek surađuje s navedenim institucijama.

5.7. Komparativna analiza hrvatske i inozemne prakse o uključivanju školske knjižnice i školskoga knjižničara u projekt/projektanu nastavu

Hrvatski i inozemni školski knjižničari u velikoj mjeri zastupaju ista ili slična mišljenja. Po pitanju uključenosti školske knjižnice u školske projekte gotovo isto razmišljaju i hrvatski i inozemni kolege. Većina ih smatra da je školska knjižnica samo djelomično uključena u projekte, nešto manje njih navelo je da se knjižnica uključuje u sve projekte, a samo mali broj ispitanika drži da školska knjižnica nije uopće uključena u navedene aktivnosti.

Hrvatski i inozemni školski knjižničari imaju istu praksu kada je u pitanju samostalna provedba tri i više projekata godišnje. Ipak, razlikuju se po ostvaraju dva ili jednog projekta godišnje. Dva projekta u školskoj godini ostvaruje 31,7% hrvatskih ispitanika, dok njih samo 19 % to čini u inozemstvu. Razlikuju se i po tome što hrvatski školski knjižničari manje provode jedan projekt samostalno godišnje (19,5 %), a inozemni školski knjižničari to čine u većoj mjeri (28,6 %).

Uloga školske knjižnice iznimno je važna u obrazovnom sustavu. O tome treba li školska knjižnica imati ključnu ulogu u osmišljavanju i provedbi projektne nastave/projekta isto promišljaju i hrvatski i inozemni knjižničari. Prema odgovorima ispitanici uglavnom smatraju da ključnu ulogu školska knjižnica treba imati ponekad, dok također veliki broj ispitanika misli da bi ona trebala imati ključnu ulogu. Zanimljivo je da nitko od inozemnih ispitanika nije naveo da školska knjižnica ne bi trebala imati ključnu ulogu u organiziranju i provedbi projekta/projektne nastave dok se ipak jedan dio (2,4%) hrvatskih knjižničara izjasnio da školska knjižnica ne bi trebala sudjelovati u navedenim projektnim aktivnostima.

Najveći postotak inozemnih i hrvatskih ispitanika odnosio se na to da učenici često dolaze u školsku knjižnicu zbog uključenosti u projekte. Slično

razmišljaju kada navode da samo ponekad dolaze u školsku knjižnicu. Razlika je što 13,6 % inozemnih knjižničara smatra da učenici uvijek dolaze u knjižnicu dok je u hrvatskim školskim knjižnicama drugačija slika – samo 2,4 %. Također, 2,4 % anketiranih tvrdi da učenici nikada ne dolaze u knjižnicu, no nitko od inozemnih ispitanika ne smatra da učenici ne dolaze uopće u školsku knjižnicu. Najveće razlike u hrvatskoj i inozemnoj praksi pojavile su se u odgovoru na pitanja što može spriječiti ili usporiti provedbu projekta što je vidljivo iz tabličnog priloga:

Tablica 2. Razlozi sprječavanja ili usporavanja provedbe projekata

Pitanje	Hrvatski školski knjižničari	Inozemni školski knjižničari
Nedostatak sredstava/novca	16,7 %	36,4 %
Preopterećenost učitelja i učenika	28,6 %	27,3 %
Nedovoljna razrađenost svih etapa projekta	14,3 %	9,1 %
Nemotiviranosti učitelja ili učenika	28,6 %	9,1 %
Loša komunikacija među sudionicima	11,9 %	18,2 %

Velika je razlika u promišljanju jesu li materijalna sredstva glavni krivac. Prema inozemnim školskim knjižničarima nedostatak sredstava/novca može spriječiti ili usporiti provedbu projekta. Hrvatski školski knjižničari novac stavljaju na treće mjesto. Zanimljivo je da hrvatski knjižničari kao podjednak

razlog navode preopterećenost učitelja ili učenika i nemotiviranosti učitelja ili učenika dok je kod inozemnih školskih knjižničara nemotiviranost najmanji uzrok provedbi projekta, uz nedovoljnu razrađenost svih etapa projekta.

Jedino u čemu se slažu i hrvatski i inozemni školski knjižničari, gotovo u istom postotku, jest činjenica da preopterećenost učitelja i učenika uvelike može spriječiti ili usporiti provedbu projekta.

Sljedeće pitanje odnosilo se na koristi od projektne nastave u koju je uključena školska knjižnica. I jedni i drugi smatraju da je najveća korist što je učenik aktivan u traženju, vrednovanju i uporabi informacija. Također, isto razmišljaju o jačanja komunikacijskih i socijalnih vještina, što su istaknuli kao drugu najveću korist.

Hrvatski školski knjižničari drže da je dobrobit u poticanju istraživačkog učenja dok inozemni kolege to smatraju manje važnim. Naime, njima je važnije suradničko učenje. Podjednako razmišljaju o razvoju kritičkoga mišljenja tijekom sudjelovanja u projektnoj nastavi ili projektu. Kritičkom mišljenju su odredili zadnje mjesto.

Tablica 3. Vrednovanje 5 ključnih faktora za ostvarenje cilja projekta

Pitanje	Hrvatski školski knjižničari	Inozemni školski knjižničari
Aktivan učenik u traženju, vrednovanju i uporabi informacija	35,7 %	50 %
Poticanje istraživačkog učenja	23,8 %	9,1 %
Razvijanje suradničkog učenja	9,5 %	13,6 %
Jačanje komunikacije i socijalnih vještina	23,8 %	22,7 %
Razvoj kritičkoga mišljenja	7,1 %	4,6 %

Transparentnost rada školske knjižnice u današnje vrijeme sve se više očituje na mrežnim stranicama. Podatci o tome u kojoj mjeri školski knjižničari predstavljaju provedene aktivnosti na mrežnim stranicama jesu sljedeći:

1. Hrvatski knjižničari, čak njih 56,1 %, tvrde da provedene aktivnosti često objavljuju na školskim mrežnim stranicama dok je taj postotak kod inozemnih kolega nešto manji (45,5 %)
2. Provedene aktivnosti u hrvatskim školama rijetko objavljuje 14,6% ispitanika dok je u inozemstvu taj postotak veći – 22,7 %.
3. Uvijek objavljuje 29,3 % hrvatskih školskih knjižničara što je blizu inozemnom postotku od 31,8 %.

Školski knjižničar surađuje sa svim učiteljicama/učiteljima i nastavnicama/nastavnicima, uključujući stručni tim, čiji je i član i ravnateljicu/ravnatelja. Na kraju, zanimljivo je bilo dobiti podatke koliko školski knjižničar surađuje s lokalnom zajednicom i drugim ustanovama u realizaciji projekata:

1. U Hrvatskoj je suradnja s lokalnom zajednicom i drugim ustanovama puno veća, čak 69 % školskih knjižničara često surađuje dok je u inozemstvu taj postotak dvostruko niži – 31,8%.
2. Kontinuiranu suradnju s lokalnom zajednicom potvrdilo je 14,3 % hrvatskih ispitanika dok je u inozemstvu taj postotak puno veći – 27,3 % školskih knjižničara surađuje s lokalnom zajednicom.
3. Rijetko surađuje s lokalnom zajednicom 40,9 % inozemnih ispitanika. U hrvatskim školama odnosno školskim knjižnicama taj je postotak puno niži –16,7 %.

6. Zaključak

Djeca i mladi odnosno učenici u obrazovnom sustavu u današnjem suvremenom turbulentnom vremenu moraju razvijati kompetencije, vještine i znanja osobito u području čitateljske, medijske i informacijske pismenosti kako bi se osposobili za cjeloživotno učenje. Obrazovni sustav je obvezan omogućiti svakom učeniku samostalnost u učenju, razvoj kritičkog mišljenja i razumijevanja kvalitetno odabranih nastavnih sadržaja iz svih predmeta/područja.

Danas se živi u digitalnom umreženom dobu koje će se u budućnosti još više tehnološki usavršiti, no pitanje je koliko će se brzo moći mijenjati i tomu prilagođavati hrvatski obrazovni sustav. Kako god bilo, nositelji odgojno-obrazovnih zadaća, (oni koji planiraju i financiraju i oni koji praktično ostvaruju svakodnevno planirano), neće moći biti pasivni promatrači već će se morati mijenjati, a nove modele učenja i poučavanja prihvatit će, kao i sve dosada suvremene strategije. To se odnosi i na školsku knjižnicu kako bi i dalje bila informacijsko, komunikacijsko, obrazovno, medijsko i kulturno središte svake škole jer ona okuplja učenike i omogućava im brzi pristup kvalitetnim i sigurnim informacijama. Uz navedeno važno je i obrazovanje za kritičko i kreativno razmišljanje kako bi se učenici lakše snalazili u moru informacija koje će se u budućnosti još više povećavati.

U temelju svake aktivnosti mora biti razvijanje interesa za znanje, knjigu, izvore informacija na različitim medijima, tj. za sve ono što mladoj osobi pomaže da se razvije u obrazovanog i odgovornoga građanina demokratskoga društva.

Istraživačko učenje (samostalno ili u skupinama), projektna, korelacijska te interdisciplinarna nastava još jednom su se pokazali kao učinkovit put/način u stjecanju niza potrebnih kompetencija, vještina i stavova u području medija i informacija koje oni posreduju u procesu cjeloživotnog učenja. U tijeku je

kurikulumska reforma pod nazivom *Škola za život* u čijem je središtu učenik kojem se želi omogućiti kvalitetno obrazovanje za suvremen način života i rada. U procesu pronalaženja najboljeg i najkvalitetnijega sustava obrazovanja hrvatski se obrazovni sustav može uspoređivati s inozemnim obrazovnim sustavima. Hrvatske su škole više nego ikada otvorene za međunarodnu suradnju i mobilnost, a školski projekti upravo su prava platforma za to.

Cilj je ovoga diplomskoga rada bio usporediti hrvatsku i inozemnu praksu u području provedbe školskih projekata/projektne nastave u kojima aktivno sudjeluje školska knjižnica kako bi se dobili stvarni pokazatelji o uključenosti školskih knjižnica u Hrvatskoj u navedene suvremene oblike stjecanja znanja.

Usporedba hrvatske i inozemne prakse o uključenosti školske knjižnice pokazala je mnoge sličnosti, ali i razlike što je zanimljivo te može biti poticaj za daljnja sveobuhvatnija istraživanja čiji je krajnji cilj kvantitativna i kvalitativna promjena u hrvatskom obrazovnom sustavu s posebnim osvrtom na ulogu školske knjižnice i školskoga knjižničara na putu prema suvremenom obrazovanju.

Jedna od hipoteza istraživanja bila je da školska knjižnica i knjižničar aktivno sudjeluju u planiranju i provedbi projekata što se i potvrdilo rezultatima hrvatskog i inozemnog istraživanja. Iako je, prema rezultatima ovog inicijalnog istraživanja, veliki broj školskih knjižnica koje se uključuju u sve projekte, u Hrvatskoj i inozemstvu postoje još uvijek knjižnice koje se samo djelomično uključuju u školske projekte.

Nedostatak novca/sredstava predstavlja najveću kočnicu u provedbi projekta u inozemnim školskim knjižnicama dok u Hrvatskoj školski knjižničari ne misle toliko na financijsku stranu projekta što znači da se, prema trenutačnoj situaciji, s puno manjim sredstvima ostvaruju kvalitetni i kreativni programi.

Smatra se da odabir kvalitetnih programa i projekata itekako utječe na privlačenje pozornosti u korist školske knjižnice i knjige odnosno izvora

informacija na različitim medijima. U prijedlogu Strategije hrvatskoga knjižničarstva 2015.-2020. (2014.) jedan od temeljnih ciljeva jest razvijanje inovativnih knjižničnih usluga i ravnomjernih infrastrukturnih pretpostavki za obavljanje knjižnične djelatnosti, a sve sa svrhom zadovoljavanja potreba korisnika.

Modeli poučavanja mijenjaju se, usavršavaju, ali težište će se uvijek stavljati na učeničke aktivnosti i uključenost u projektno-istraživački rad, što podrazumijeva razne vrste medija. Učenici će se učestalo služiti tehnologijama za društveno umrežavanje i školske knjižnice moraju biti u tijeku s tim trendovima, a sve s ciljem usvajanja novih znanja te poticanja cjeloživotnog učenja.

Složila bih se s autoricama Kovačević i Lovrinčević da je upravo školska knjižnica ključna poveznica za ostvarivanje temeljnih kompetencija cjeloživotnog obrazovanja i međupredmetnih sadržaja u kurikulumu.

Školska knjižnica će uvijek biti važan i nezamjenjiv čimbenik za daljnje obrazovanje kreativnih pojedinaca u društvu znanja, kako se u praksi često naziva. Rezultati niza aktivnosti koje se provode tijekom školske godine u i sa školskom knjižnicom s posebnim osvrtom u posljednje vrijeme na projekte i projektnu nastavu iz godine u godinu imaju sve veći značaj u suvremenom pristupu nastavi i ključnom subjektu u tom procesu – učeniku. Svi učenici koji su često rabili školsku knjižnicu zasigurno će ju zamijeniti kasnije sveučilišnom knjižnicom tijekom studija i nakon toga gradskim i nacionalnim knjižnicama jer je pred svima razdoblje obveznog cjeloživotnog učenja i stručnog usavršavanja.

7. Sažetak

Školska knjižnica omogućava svakom učeniku aktivno usvajanje temeljnih kompetencija pismenosti, komunikacijskih i socijalnih vještina, istraživačkog učenja i kritičkog mišljenja s posebnim osvrtom na razvoj motivacije za daljnje školovanje i u konačnici, cjeloživotno učenje putem različitih oblika planiranog stručnog usavršavanja u školi/ustanovi/organizaciji i izvan nje.

Velike kurikulumske promjene u odgoju i obrazovanju potiču suradničko, iskustveno i aktivno učenje, međupredmetnu povezanost, nove digitalne alate, razvoj vještina, stavova, vrijednosti, kritičkoga mišljenja i kreativnosti te međunarodnu suradnju. U kontekstu navedenih promjena školska knjižnica trebala bi biti središnje mjesto svakoga školskog projektno-istraživačkoga rada.

Na temelju rezultata inicijalnog anketnog istraživanja, provedenog komparativnom metodom u 66 hrvatskih i inozemnih škola, analizira se status hrvatske školske knjižnice i školskoga knjižničara danas u kontekstu suvremenih metoda učenja i poučavanja. Krajnji je cilj u potpunosti pojasniti iznimnu važnost školske knjižnice u suvremenom odgojno-obrazovnom procesu s posebnim osvrtom na planiranje i provedbu školskih projekata i projektne nastave u kojima aktivno sudjeluje i školska knjižnica sa stručno osposobljenim knjižničarem, resursima, prostornim mogućnostima i informacijsko-komunikacijskim alatima.

Hrvatske školske knjižnice svojim radom i uključenošću u projekte/projektanu nastavu ne razlikuju se puno od inozemnih školskih knjižnica. Razlike koje postoje otvaraju neka pitanja koja mogu ujedno biti i poticaj za daljnja sveobuhvatnija istraživanja sa svrhom poboljšanja uvjeta rada što je i ključni preduvjet za aktivno uključivanje svih školskih knjižnica u

Republici Hrvatskoj u suvremeni odgojno-obrazovni proces odnosno projekte/projektnu nastavu.

Ključne riječi: učenik, školska knjižnica, projekt/projektna nastava, školski knjižničar, praksa

Summary

School library enables students to actively acquire basic literacy competence as well as to develop communicational, social and research learning skills and critical thinking, with special regard to motivation improvement, and ultimately to a lifelong learning through different ways of well planned professional training in the school/institution or otherwise.

Huge curriculum changes in education stimulate collaborative, experiential and active learning, intersubject connection, as well as the use of new digital tools, development of various skills, critical thinking and creativity in general, as well as international cooperation. In the context of the above mentioned changes, the school library should be the central point of any school research project.

An initial comparative survey has been conducted on 66 schools, both Croatian and foreign. Based on this, the state of libraries and librarians in Croatian schools is analyzed. This analysis is focused on the use of modern learning methods and modern educational practices. The goal is to stress the significance of the school library in the contemporary educational process, with special emphasis to planning and implementing school projects and project-based learning, which include active participation of the school library, with a highly qualified librarian, resources, cabinets and information and communication tools.

Croatian school libraries do not differ to a great extent from the foreign school libraries with regard to their work and participation in projects or project-based learning. On the other hand, differences which do exist, raise certain issues which may lead to further, more thorough and comprehensive studies with the aim to improve working conditions, which is a crucial step needed for active participation of all school libraries in Croatia in contemporary education and project-based learning.

Keywords: pupil, school library school's project, school librarian, interdisciplinary links, practice

8. Popis literature

1. Crnković-Nosić, Vesna. 2007. Projekt u nastavi hrvatskoga jezika. *Život i škola* (2/2007). Filozofski fakultet Osijek. Učiteljski fakultet u Osijeku. Osijek. 57-63.
2. Čudina-Obradović, Mira; Brajković, Sanja. 2010. *Integrirano poučavanje*. Pučko otvoreno učilište. Korak po korak. Zagreb.
3. Demut, Ana. 2003. *Putokazi školske knjižnice*. Školska knjiga. Zagreb.
4. Klaić, Bratoljub. 1987. *Rječnik stranih riječi*. Nakladni zavod MH. Zagreb.
5. Kovačević, Dinka. 1998. Put učenja za cijeli život//Školska knjižnica u 21. stoljeću. *Proljetna škola Republike Hrvatske (10; 1998; Crikvenica) Zbornik radova*. Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske: Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci. Rijeka
6. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. 2004. *Školska knjižnica – korak dalje*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
7. Kovačević, Dinka; Lovrinčević, Jasmina. 2012. *Školski knjižničar*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
8. Kovačević, Dinka; Lovrinčević, Jasmina. 2014. *Mjerila kvalitete rada u hrvatskom školskom knjižničarstvu*. Odjel za kulturologiju u sastavu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Osijek.

9. Nacionalni kurikulum. Dostupno na:
https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/MEDUPREDMETNE-TEME/medupredmetna_tema_poduzetnistvo.pdf
(pristupljeno 28. siječnja 2018.)
10. Maleš, Dubravka; Stričević, Ivanka. 2009. *Rad na projektu: izazov za djecu i odrasle*. Udruženje Djeca prva. Zagreb.
11. Maletić, Franjo. 2014. *Medijska pismenost//Masovno komuniciranje*. Stjepan Malović (ur.). *Golden marketing - Tehnička knjiga*, Sveučilište Sjever. Zagreb. Str. 135-225.
12. Matijević, Milan. *Izbor medija i didaktičkih strategija u svjetlu Deleova stošca iskustva*. Dostupno na:
<https://bib.irb.hr/datoteka/284657> (pristupljeno 16. veljače 2017.).
13. Matijević, Milan. *Projektno učenje i nastava*. Dostupno na:
https://www.researchgate.net/publication/277948586_Projektno_ucenje_i_nastava
va (pristupljeno 20. ožujka 2018.)
14. Medved, Ljerka. *Uloga školske knjižnice u projektnoj nastavi*. Dostupno na:
http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Uloga_%C5%A1kolske_knji%C5%BEnice_u_projektnoj_nastavi_-_Ljerka_Medved (pristupljeno 7. siječnja 2017.)
15. Nacrt Strategije hrvatskog knjižničarstva 2015.-2020. g. Dostupno na:
http://www.hkdrustvo.hr/hr/obavijesti/odabrana_novost/632/
(pristupljeno 17. travnja 2016.)

16. Prijedlog standarda za školske knjižnice 2013. Dostupno na: https://www.hkdrustvo.hr/clanovi/alib/datoteke/file/novosti/Novi_Standard_za_s_kolske_knjiznice_2013_za_javnu_raspravu.pdf (pristupljeno 22. prosinca 2016.)

17. Ritchie, Suart. *Early math and reading ability*. Dostupno na: <http://www.sciencedaily.com/releases/2014/07/140724094209.html> (pristupljeno 30. studenog 2016.)

18. Saetre, T. P.; Willars, G. *IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice*; pod pokroviteljstvom IFLA-ine Sekcije za školske knjižnice. 2004. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

19. *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*. 2009. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

20. Standard za školske knjižnice. Narodne novine 34. 2000. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (pristupljeno 17. studenog 2016.)

21. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. 2010. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53. I, 1-34.

22. Šušnjić, Biserka. 2009. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. *Senjski zbornik* 36. Senj. Gradski muzej Senj. 39-42.

23. Terhat, Ewald. 2001. *Metode poučavanja i učenja: uvod u probleme metodičke organizacije poučavanja i učenja*. Educa. Zagreb.

24. UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. Dostupno na:
<http://ffzg.hr/text/unesco.html> (pristupljeno 15. listopada 2016.).
25. Vrana, Radovan; Kovačević, Jasna. 2013. Percepcija korisnika o knjižnici i knjižničnim uslugama kao temelj poslovne strategije knjižnice. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, 3. 23-46.
26. Zovko, Mira. 2009. Školska knjižnica u novom tisućljeću. *Senjski zbornik* 36. Senj. Gradski muzej Senj. 43-50.
27. Zovko, Mira; Čelić-Tica, Vera. 2012. Pokazatelji uspješnosti školskih knjižnica. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 1. 102-116.

9. Prilozi

1. Anketni upitnik:

Projektna nastava/projekti i školska knjižnica - primjeri iz prakse

1. U kojoj je mjeri školska knjižnica uključena u projektnu nastavu/projekte u vašoj školi?

a) u sve

b) djelomično

c) nije uključena

2. Koliko projekata godišnje kao školski knjižničar/ka provedete samostalno?

a) 1

b) 2

c) 3 i više

3. Smatrate li da bi školska knjižnica trebala imati ključnu ulogu u osmišljavanju i provedbi projektne nastave/projekata?

a) da

b) ponekad

c) ne

4. Učenici dolaze za potrebe projektne nastave/projekta u knjižnicu:

a) nikada b) ponekad c) često d) uvijek

5. Što sve može spriječiti ili usporiti provedbu projekta?

a) nedostatak sredstava/novca	1	2	3	4	5
b) preopterećenost učitelja i učenika	1	2	3	4	5
c) nedovoljna razrađenost svih etapa projekta	1	2	3	4	5
d) nemotiviranost učitelja ili učenika	1	2	3	4	5
e) loša komunikacija među sudionicima	1	2	3	4	5

6. Koristi od projektne nastave/projekta u kojima je uključena školska knjižnica.

a) aktivan učenik u traženju, vrednovanju i uporabi informacija	1	2	3	4	5
b) poticanje istraživačkoga učenja	1	2	3	4	5
b) razvijanje suradničkoga učenja	1	2	3	4	5
c) jačanje komunikacijskih i socijalnih vještina	1	2	3	4	5
d) razvoj kritičkoga mišljenja.	1	2	3	4	5

7. Objavljujete li na internetskoj stranici škole sve aktivnosti školske knjižnice?

a) rijetko b) često c) uvijek

8. Školski knjižničar/ka surađuje s lokalnom zajednicom i drugim ustanovama u projektima.

a) rijetko b) često c) uvijek

2. Popis tablica:

Tablica 1. *Načini informiranja o knjižničnim aktivnostima*

Tablica 2. *Razlozi sprječavanja ili usporavanja provedbe projekata*

Tablica 3. *Vrednovanje pet ključnih faktora za ostvarenje cilja projekta*